

Activism civic și atitudini față de protest în rândul tinerilor din România

realizat de

pentru

proiect finanțat de

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

Noiembrie - Decembrie 2011

CUPRINS

INTRODUCERE. CONTEXTUL CERCETĂRII	3
OBIECTIVELE STUDIULUI	4
REZULTATELE STUDIULUI CALITATIV	7
TIMP LIBER	8
LUCRURI CARE CONTEAZĂ ÎN VIAȚĂ	8
VALORI ETICE ȘI MORALE	9
REȚEAUA SOCIALĂ	11
ÎNCREDEREA ÎN INSTITUȚII	14
IMPLICARE ȘI ACTIVISM CIVIC – ASOCIERI CONCEPTUALE	15
REPREZENTAREA SOCIALĂ A PROTESTULUI	16
MOTIVAȚIA PARTICIPĂRII LA ACȚIUNI DE PROTEST	18
ROLUL AUTOPERCEPUT AL TINERILOR ȘI AL STUDENȚILOR ÎN SOCIETATE	20
STRUCTURI DE ASOCIERE ȘI ACTIVISMUL SOCIAL AL TINERILOR	21
LEADERSHIP ȘI IMPLICARE CIVICĂ	24
REZULTATELE STUDIULUI CANTITATIV	26
PERCEȚII CU PRIVIRE LA DIREȚIA DE EVOLUȚIE A ȚĂRII	27
ÎNCREDEREA ÎN INSTITUȚII	28
“UN BUN CETĂȚEAN”	29
IMPLICARE CIVICĂ	31
VALORI	32
PROTEST	32
STRUCTURI DE ASOCIERE	37
SURSE DE INFORMARE	38
CONCLUZII	41

INTRODUCERE. CONTEXTUL CERCETĂRII.

De două decenii, fostele state socialiste din Europa se află în fața unor multiple provocări de ordin social și politic. Poate cea mai puțin vizibilă dintre ele este aceea a **comunicării între clasa politică și societatea civilă, subsumându-i acesteia întreg țesutul social, de la individ până la cele mai largi organizații sau instituții sociale**. Spunem că este una dintre cele mai puțin vizibile provocări cărora statele post-comuniste trebuie să la facă față, deoarece, de jure, după căderea cortinei de fier, guvernele, sub evidenta presiune a societății civile emergente, și-au structurat mecanisme de dialog social și chiar de negociere politică, având ca scop tocmai schimbul de informații între societate în ansamblul ei și factorii de putere. Așadar, cel puțin la nivel formal, problema comunicării este rezolvată, dezbaterile despre modalitățile de a o soluționa nemaocupând spațiul public. **Cum se derulează însă comunicarea, ce finalitate are schimbul informațional între politicieni și membrii societății, ce putere de facto au cetățenii atunci când negociază cu guvernele și, nu în ultimul rând, cum pot schimba oamenii politica?** Toate aceste întrebări reprezintă deocamdată o latură prea puțin explorată nu numai a mecanismelor de dialog și negociere, ci chiar a înseși realității sociale din Europa de Est.

În România, guvernele post-decembriste au purtat dialoguri cu asociații profesionale, sindicate și ONG-uri și au încercat, prin efort comun cu societatea civilă, instituționalizarea unor proceduri de comunicare între autoritățile statului și cetățeni. Câtă reprezentativitate, cât randament au însă aceste proceduri, acestea sunt aspecte pe care le poate clarifica numai o cercetare amplă a interacțiunii sociale contemporane.

Studiul de față își propune un prim pas în această direcție, **prin investigarea interesului pe care îl au tinerii pentru activismul civic și pentru implicarea în comunicarea cu instituțiile statului și cu clasa politică.**

OBIECTIVELE STUDIULUI

Scopul principal al studiului de față îl reprezintă descrierea modului în care tinerii din societatea contemporană înțeleg la nivel atitudinal (i.e. conceptual, axiologic și comportamental) activismul civic și protestul ca formă a activismului civic.

Obiectivele operaționale ale anchetei sociologice:

- descrierea asocierilor semantice ale conceptului de activism civic;
- descrierea percepției sociale asupra conceptului de protest și a semnificațiilor asociate;
- relevarea rolului autoperceput al tinerilor în general și al studenților în particular în societate;
- sondarea nivelului de implicare civică a tinerilor;
- sondarea nivelului de încredere pe care îl au tinerii în diverse instituții;
- identificarea modului în care rețeaua socială a tînărului (familia, grupul primar) precum și rețelele sociale virtuale influențează activismul social.

Pentru atingerea obiectivelor propuse au fost folosite atât metode specifice abordării calitative a investigației sociologice, cât și metode specifice abordării cantitative.

Metodologia cercetării calitative

Componenta calitativă a studiului a urmărit sondarea în profunzime a percepțiilor/ reprezentărilor sociale aferente conceptelor de implicare civică și protest, reliefa elementelor cheie ale constelațiilor motivaționale ale atitudinilor și ale comportamentelor asociate acestora.

Datele au fost culese prin intermediul a șase focus-grupuri¹ cu tineri și a trei interviuri în profunzime cu reprezentanți ai societății civile și ai partidelor politice.

Grupul țintă al cercetării îl constituie tinerii cu vârsta între 18 și 29 de ani.

Tinerii care au participat la focus-grupuri sunt femei și bărbați: angajați cu studii medii (un grup), studenți (trei grupuri) sau angajați cu studii superioare din companii multinaționale (două grupuri).

Discuțiile de grup s-au desfășurat în orașele București, Cluj-Napoca, Iași.

Cei mai mulți dintre respondenți au participat cu sinceritate la discuțiile de grup, fapt ce denotă interes spontan față de subiectul dezbaterii.

¹ "Un focus grup este un interviu care durează între 90 și 120 minute, condus de un moderator, și la care participă de la șase până la zece persoane, recrutate pe baza caracteristicilor demografice sau de comportament comune, caracteristici rezultate din obiectivele cercetării." (Thomas L. Greenbaum, *The Handbook for Focus Group Research*, Lexington Books, 1993)

Metodologia cercetării cantitative

Componenta cantitativă a studiului măsoară nivelul de încredere pe care îl au tinerii în diferite instituții din România și intensitatea diferitelor asocieri semantice ale conceptelor de „activism social” și „bun cetățean”. Totodată, prin studiul cantitativ am urmărit descrierea percepției sociale asupra conceptului de “protest” și a semnificațiilor asociate și evaluarea nivelului de implicare civică a tinerilor.

Metoda de aplicare a chestionarelor

- Interviuurile au fost realizate prin telefon, utilizând metoda CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing).
- Perioada de realizare a interviurilor: 13-28 decembrie 2011.

Eșantionul:

- toți respondenții au fost selectați aleator de către calculator, prin generarea automată de numere de telefon mobil;
- mărimea eșantionului - 800 de persoane;
- eroarea maximă de eșantionare: $\pm 3.46\%$.
- interviuri realizate în 146 de localități din mediul urban

Pentru a asigura o distribuție a interviurilor proporțională cu distribuția populației 18-29 ani din mediul urban, au fost impuse cote pentru variabilele gen și vârstă.

Rata răspunsurilor

	Total
Nu răspunde	807
Mesagerie vocală	301
Ton de ocupat	120
Ton de informații	245
Număr greșit	818
Reprogramarea interviului	74
Refuz principal	2068
Interviu ratat (neterminat)	49
Număr nealocat	3818
Numar suspendat temporar	427
În afara grupului țintă	4370
Depășire cotă	6
Interviuuri realizate cu succes	800
Total numere generate	13903

Au fost generate în total 13903 de numere de telefon.

- Rata de interviuri valide: $(800 \cdot 100 / 13903) = 6\%$;
- Rata de interviuri valide (din total contacte realizate cu succes): $(800 \cdot 100 / 7367) = 11\%$;
- Rata de refuzuri: $(2068 \cdot 100 / 13903) = 15\%$;
- Rata de refuzuri (din total contacte realizate cu succes): $(2068 \cdot 100 / 7367) = 28\%$;
- Rata de contacte realizate în afara grupului țintă (persoane cu vârsta în afara categoriei 18-29 de ani): $(4370 \cdot 100 / 13903) = 31\%$

Structura eşantionului:

<i>% pe coloană</i>	Frecvență	Procent
SEX		
Masculin	400	50.0
Feminin	400	50.0
VÂRSTA		
18-24 ani	444	55.5
25-29 ani	356	44.5
TIPUL LOCALITĂȚII		
Oraș mic (10-49 mii locuitori)	168	21.0
Oraș mijlociu (50-199 mii locuitori)	224	28.0
Oraș mare (200 mii locuitori și peste)	408	51.0
REGIUNE		
Transilvania	332	41.5
Muntenia	239	29.9
Moldova	100	12.5
Bucuresti	129	16.1
VENIT PE GOSPODĂRIE		
<= 1400 RON	230	28.8
1401 – 2000 RON	180	22.5
2001 – 3000 RON	152	19.0
> 3000 RON	145	18.1
Nedeclarat	93	11.6
EDUCAȚIE		
Școală profesională, treapta I de liceu	99	12.4
Liceu, școală postliceală	397	49.6
Studii superioare	304	38.0
OCUPAȚIE		
Întreprinzător particular	61	7.6
Salariat (angajat)	483	60.4
Nu lucrez	91	11.4
Elev, student	165	20.6
TOTAL	800	100.0

REZULTATELE STUDIULUI CALITATIV

TIMP LIBER

Privitor la timpul liber, tinerii participanți la studiul calitativ aduc în discuție preocupări diferite. Acestea sunt mai ales „ieșirile” în oraș, în cluburi sau „statul acasă”.

Tinerii cu studii medii își petrec timpul liber cu prietenii în oraș, făcând sport, sau declară că nu au timp liber, din cauza unei a doua slujbe sau din cauza faptului că lucrează în timpul nopții.

Unii respondenți, studenții ai facultăților tehnice afirmă că nu au deloc timp liber din cauza proiectelor care se succed unul după altul și le ocupă, alături de programul cursurilor, toată ziua. Pentru studenți, principalele modalități de petrecere a timpului liber rămân totuși ieșirile în oraș.

Tinerii angajați în companii multinaționale par a fi cei care variază mai mult petrecerea timpului liber, ei se distrează mai puțin în timpul săptămânii, compensând cu excursii și călătorii în week-end și în vacanțe, lectură sau audiererea unui concert.

Detaliile despre petrecerea timpului liber nu apar spontan în discuție, așa cum nu apare nici enumerarea unor activități desfășurate împreună cu prieteni sau colegi, despre care tinerii să afirme că sunt interesante sau că așteaptă cu nerăbdare să le desfășoare. Nici chiar tinerii care sunt membri ai unor organizații nu amintesc de vreo acțiune desfășurată în cadrul organizației în timpul liber. De remarcat este faptul că tinerii nu par a aștepta timpul liber pentru a socializa – în discuțiile de grup, nimeni nu mărturisește plăcerea de a schimba opinii cu membrii aceleiași generații.

LUCRURI CARE CONTEAZĂ ÎN VIAȚĂ

În opinia majorității tinerilor participanți la focus-grupuri, cele mai importante lucruri din viață sunt **familia** (înțelegând prin aceasta atât familia de origine, cât și familia pe care ei înșiși și-au întemeiat-o sau doresc să și-o întemeieze), **prietenia**, **libertatea**, **educația**, **banii și sănătatea**. Libertatea de opțiune, i.e. independența în ceea ce privește deciziile personale pare a fi și ea un lucru important.

Discuție FG București angajați cu studii medii

MOD: Când auziți cuvintele lucruri care contează în viață, care ar fi cele care contează pentru voi?

F1: Educația. Prietenia.

B4: Banii și familia. Și prietenia.

F4: Cultura.

F2: Fericirea. Să-ți împlinești visele. Să nu ai piedici în viață.

B4: Să faci ce-ți place în viață, să ai timp să faci.

B3: Se găsește timp pentru toate, dacă vrei.

B4: Depinde ce priorități oferi tu timpului.

F3: Educația. Și formală și informală, nu e ceva bătut în cuie.

B3: Să ai oamenii aproape. Nu prietenii, familia să te susțină. Să-ți susțină ideile tale nu propriile idei. Țista a fost și motivul pentru care am venit în București ca să am eu puterea deciziei și să anunț acasă doar decizia.

Alte lucruri importante în viața tinerilor sunt **locul de muncă, sănătatea și banii**.

Studentii par a fi în mod special preocupați de locul de muncă, adică de dificultățile pe care le întâmpină în găsirea unui loc de muncă potrivit pregătirii lor. Respondenții studenți mărturisesc chiar că **lipsa locurilor de muncă este unul dintre subiectele principale dezbătute în discuțiile dintre colegi**. Din acest punct de vedere, studenții par a se teme de viitor, având deja instalată convingerea că locul de muncă va rămâne pentru ei multă vreme un deziderat. Dezvoltarea personală, acumularea de abilități profesionale și **perfecționarea cunoștințelor și deprinderilor legate de o profesiune, condițiile legate de avansare - într-un cuvânt dezvoltarea carierei - nu se constituie în criterii de orientare pe piața muncii**. Aproape indiferent de specializare, adică de domeniul studiat, sentimentul general pare a fi unul de descurajare, de percepere a lipsei de opțiuni. **Mai mult, locul de muncă este relaționat de tineri în mod spontan cu banii, i.e. salarizarea, asociere care face ca viața profesională și cariera să devină concepte golete de semnificația lor și să se apropie mai mult de rezolvarea nevoilor primare**. Acest complex atitudinal pare a fi destul de comun, astfel încât putem vorbi de un **risc al restrângerii aspirațiilor în rândul studenților**.

VALORI ETICE ȘI MORALE

Cea mai importantă valoare etică este **sinceritatea**, la toate nivelurile, atât la nivel interpersonal – în familie și în grupul primar – cât și la nivelul comunicării sociale.

Lista valorilor la care se raportează tinerii mai cuprinde **loialitatea, integritatea, moralitatea – toate văzute ca un comportament pro-social care permite cunoașterea reciprocă și chiar împlinirea personală**.

Discuție FG bucurești –studii superioare, angajați în companii multinaționale

MOD: Care ar fi valorile voastre, principiile după care vă ghidați viața?

Răspund majoritatea: Sinceritatea.

F3: Loialitatea.

F4: Integritate și moralitate.

B1: Decență.

MOD: Care e cea mai importantă dintre valorile astea?

F4: Integritatea.

B2: Sinceritatea.

MOD: Găsiți așa ceva?

F4: O iau mai mult ca pe-o virtute, decât ca pe o valoare.

B3: Fără sinceritate e destul de greu să performezi în ceva, și trebuie să te cunoști foarte bine pe tine.

MOD: Găsiți valorile astea în societate, în jurul vostru?

B4: Trebuie să cunoști omul mai bine.

F4: Multinaționalele au această abordare a valorilor. Multe din ele chiar fac ceva în sensul ăsta.

B4: Sau prin team-buildinguri, acolo se fac mai multe. Acolo ajungi să cunoști mai bine cum este omul.

...

MOD: Deci, găsim valorile astea în societate?

F3: Oarecum, mai mult în prieteni.

Există și studenți care consideră că valori sociale importante sunt **egalitatea și fraternitatea**. Se pare că importanța acestor valori constă în **potențialul lor formativ, în capacitatea lor de a genera umanitate** – calitatea propriu-zisă de om – într-o persoană. Pentru acești studenți, ceea ce definește omul este dorința lui de a face bine.

Modele de viață

Discuțiile de grup au relevat faptul că tinerii își caută modele de viață în generațiile mai vârstnice, fie din propria familie, fie personalități din spațiul public. După cum am putut observa, tinerii intervievați socializează destul de puțin cu persoanele din generația lor, astfel că nu este o surpriză faptul că majoritatea nu declară că au modele în rândul cogenerilor. Cei care totuși își găsesc modele printre colegi, spun că aceia pe care îi apreciază sunt pattern-uri comportamentale pentru modestia de care dau dovadă.

Printre personalitățile publice despre care tinerii spun că ar fi modelele lor în viață se află actori sau cântăreți (Bruce Lee și Tudor Gheorghe), vedete TV sau jurnaliști (Andi Moisescu, Mircea Badea, Cristian Tudor Popescu), dar și oameni de afaceri (Ion Țiriac), oameni politici sau personalități cu expunere politică (Mugur Isărescu, Madelaine Albright) sau savanți și oameni de cultură (George Vâlsan, Titu Maiorescu).

De remarcat este faptul că **participanții la cercetare care „se proiectează” în personalități publice sunt cei care studiază/ au studiat discipline umaniste** precum științe politice, filosofie sau geografie, iar **modele de viață din propria familie** (bunicul, unchiul sau frați mai mari) **au tinerii care s-au orientat spre studiul disciplinelor tehnice sau al celor economice**. În jurnaliști și persoane cu expunere mediatică se recunosc mai degrabă studenți la facultăți de management sau construcții. Există și studenți care își desemnează drept modele de viață profesorii (atât din liceu cât și din facultate), pentru ceea ce ei au numit „calități intelectuale”, descrise prin erudiție și competențe deosebite în comunicare.

Se pare că oamenii politici sunt apreciați mai ales pentru modul în care își continuă activitatea după terminarea unui mandat oficial de reprezentare publică, iar savanții pentru efortul lor de fondare a unor instituții care au importanță la nivel național; exemplul avansat de unul dintre respondenți fiind savantul George Vâlsan, pentru înființarea învățământului universitar geografic în România. Principalele calități pentru care sunt admirați jurnaliștii sunt curajul și moralitatea.

Se poate observa că tinerii intervievați în studiul calitativ nu au modele din rândul clasei politice a prezentului. **Mai mult, dinamica discuțiilor de grup a dovedit o slabă capacitate de a negocia criteriile pe baza cărora tinerii își aleg modelele. Ar mai fi de remarcat că niciunul dintre modele declarate nu este ales pentru capacitatea de a concentra energii sociale (cu excepția notabilă a savantului George Vâlsan) sau pentru activitatea politică și socială.**

Surse de informare

Cea mai uzitată modalitate de informare pare a fi **internetul**, deși mulți tineri sunt conștienți de **limitările metodei**.

Discuție FG Cluj-Napoca studenți

F2: Întotdeauna internetul mi-a dat o tentă de superficialitate. Și când trebuia să fac referatele la școală, toate colegile mele, ca înecatele, pe net. Eu mă duceam și îmi luam cărțile, că una e una să iei dintr-o carte. Am mai ascultat la o emisiune cu Pleșu și Liiceanu, care ziceau că elevii acum, gata, că orice temă au, gata, googălim și că internetul dă în final, produsul dorit, dar numai în pașii ăia în care tu descoperi, tu cercetezi, tu te duci dintr-o carte în alta.

F3: Dar poți să faci și pe internet, dacă tu vrei să faci o chestie ca lumea, citești. Dacă aveam o temă de făcut, intram pe o gramadă de siteuri, pe multe forumuri și îmi luam de acolo ce îmi trebuia mie. Știu că nu se face așa, dar depinde de timp.

F2: De exemplu, după ce am terminat „În căutarea timpului pierdut” de Proust, toate volumele, a trebuit să prezentăm un referat. Am vrut să-mi fac o idee despre ce e pe net despre el și să citesc despre el. Și dacă atunci terminasem cartea (și sunt 3600 de pagini, nu ai cum să uiți ce citești acolo) am căutat pe urmă pe site-uri, și românești, și franțuzești și erau niște erori enorme acolo, plecând de la personaje până la ideea cărții. Erau niște chestii concrete și erau varză pe net. Și am renunțat.

Alte surse, utilizate însă în măsură mai mică, sunt **televiziunile și posturile de radio**.

Rețeaua socială nu este privită ca un mijloc de informare, deși majoritatea respondenților relatează în discuțiile de grup fapte aflate prin intermediul grupului de prieteni și cunoștințe. Nici cărțile, manualele sau filmele nu sunt amintite de tineri printre sursele lor de informare, cu toate că, uneori chiar în discuțiile de grup, unii participanți avansează idei despre care își amintesc că au citit în cărți și manuale sau le-au urmărit dezvoltate în filme.

Bibliotecile universitare nu sunt amintite nici ele spontan ca surse de informație în discuțiile de grup, nici măcar de studenți. Stimulați să comenteze despre utilizarea sălilor de lectură, unii studenți admit că le frecventează, dar contacte sociale spun că nu stabilesc acolo, deci **biblioteca nu este un loc în care tinerii socializează**.

REȚEAUA SOCIALĂ

Exceptând membrii familiei din care fac parte, **tinerii își descriu relativ greu rețeaua socială**. Grupul primar² “al egalilor” pare a fi bazat pe un capital minim de încredere din partea membrilor săi și pare a fi chiar una din sursele importante de nemulțumire, majoritatea respondenților apreciind că nu au prieteni, ci numai cunoștințe.

² **Grupul primar** - este un grup format dintr-un număr mic de membri, aflați într-o relație directă, coezivă și de lungă durată. Fiecare membru se simte angajat în viața și activitatea grupului, îi percepe pe ceilalți ca membri de familie sau prieteni. Grupul reprezintă pentru membri acestuia un scop și nu un mijloc în vederea realizării unor scopuri. În cadrul acestui grup individul trăiește sentimentul propriei identități direct și totodată își afirmă specificitatea pe care ceilalți membri o acceptă ca atare.

Comunicarea în grupul primar pare a se circumscrie unor situații concrete ale evenimentelor cotidiene și nu vizează strategii de viață care să conducă spre împlinirea unor idealuri sociale comune, păstrarea unor valori sau împlinirea unor însușiri și aptitudini. Comentarea realității sociale sau politice nu pare a fi o temă frecventă în discuțiile tinerilor, exceptând problemele întâmpinate în ceea ce privește integrarea pe piața muncii.

Discuție FG București participanți studenți

MOD: Adică vi se pare că aveți aceleași idei cu prietenii sau că în grupul vostru există idei diferite, sunteți cumva diferiți între voi? Ce se discută de obicei ?

F3: Despre băieți.

MOD: Vi se întâmplă să discutați, de exemplu, vreodată, politică?

Răspund majoritatea: Nu.

B4: Rareori.

F1: Poate acum, după alegeri o să fie o discuție sau două.

MOD: Sau despre teme sociale sau despre criză?

F2: Da. Dar se termină foarte repede aceste discuții.

În ciuda unei anumite frecvențe a contactelor cu membrii grupului primar, tinerii cred adesea că personalitatea lor și modul lor de a gândi lumea nu sunt cunoscute în cadrul grupului. Se pare că în grupul de apropiați tinerii manifestă interes minim în ceea ce privește confruntarea în general a opțiunilor politice și, în particular, a modurilor de a concepe o linie concretă de politică socială. De regulă, astfel de subiecte de discuție sunt considerate „deprimante”, „sobre” sau „de evitat”. **Așadar, nu putem afirma că tinerii din societatea contemporană ar face parte din grupuri sociale în care există o similitudine de concepții de viață și asupra modurilor de agregare a acțiunii politice.**

Discuție FG București – studii superioare, angajați în multinaționale

MOD: Care sunt discuțiile când stați împreună?

B4: De exemplu plecăm de la un subiect și ajungem la știință.

B1: Depinde foarte mult și de componența grupului. Dacă sunt mai mulți băieți, e un subiect.

MOD: Intervine în discuțiile astea politica, de exemplu?

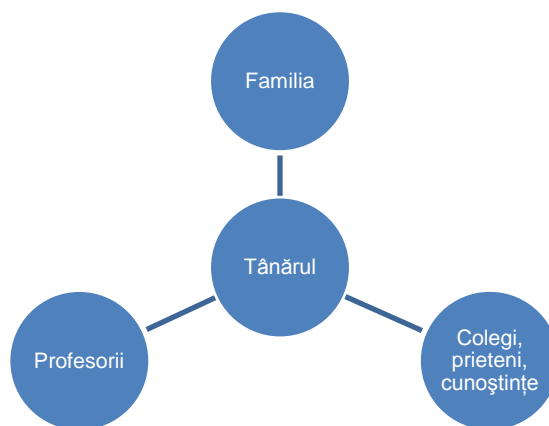
B4: În orice discuție este.

B2: Încercăm să evităm.

F3: Nu prea, am o prietena care e într-un partid și încerc să evit discuția.

Cu toate acestea, o bună parte a informațiilor de interes pentru viața personală și pentru formularea unor opțiuni în ceea ce privește propriul viitor, tinerii și le iau din grupul primar, chiar dacă nu conștientizează acest fapt întotdeauna și nu consideră că grupul primar este o sursă de informare.

Rețeaua socială a tânărului, așa cum apare în cadrul prezentului studiu pare a fi constituită din membrii familiei, profesori și colegi. Relațiile pe care le implică această structură socială căreia tânărul îi aparține sunt percepute ca deosebit de puternice cu membrii familiei, mai slabe cu persoanele din propria generație și de gen aspirațional față de o parte a profesorilor.

Rolul determinant în rețeaua socială îl au membrii familiei, care sprijină tânărul, îi conferă un sentiment de securitate și devin și modele de viață. **Din păcate, grupul primar nu se completează și cu prieteni sau colegi în ceea ce privește socializarea, preluarea unor valori sau chiar a unor modele de viață. Nici temele dezbătute în cercul colegilor nu par a contribui la îmbogățirea personalității tânărului, interacțiunea fiind destul de slabă, la nivelul unui schimb informațional de care tinerii nu sunt întotdeauna conștienți.** De reținut este și faptul că profesorii sunt apreciați pentru aptitudinile lor și mai puțin pentru eficacitatea interacțiunii cu aceștia. Se pare că, pentru tineri, profesorii sunt în principal oameni valoroși și mai puțin formatori sau îndrumători, creatori de emulație în grupele de elevi și studenți.

ÎNCREDEREA ÎN INSTITUȚII

Tinerii își autoevaluează **încrederea în instituții** ca fiind la un **nivel minim**. Este interesant de remarcat faptul că participanții la cercetare **operaționalizează conceptul de cadru instituțional prin spital și poliție, i. e. principalii agenți care furnizează securitate socială**. Tinerii aduc spontan în discuție experiențe negative din interacțiunea cu reprezentanți ai poliției sau ai sistemului de sănătate din România, dar sunt conștienți de lipsa de motivație financiară a funcționarilor, polițiștilor, medicilor și a profesorilor din România și înțeleg că acest fapt se răsfrânge asupra calității muncii acestora.

Discuție FG Cluj-Napoca – studenți

MOD: Credeți că se poate avea încredere în instituțiile din România?

Răspund majoritatea: Nu.

F1: Depinde care, că dacă ar fi o coordonare mai bună de la centru, poate să ai mai multă încredere, dar oamenii sunt foarte lipsiți de interes în a-și face munca așa cum trebuie în general. Spre exemplu, primăriile, unde stai câte 7 ore la o coadă, în spitale în care trebuie să-ți cumperi și vata, nu știu, dacă ar fi mai motivați sau ar face cu plăcere ceea ce și-au dedicat viața ca să facă, poate ar stârni un pic mai mult încrederea cetățenilor.

...

B1: Da, s-ar putea avea mai multă încredere dacă am fi mult mai motivați. Știu un caz concret în poliție, când sunt nevoiți să pună câte 20 lei fiecare, cine e pe schimbul de noapte, să poată să facă rost de benzină pentru mașină. Dacă le-ar da niște facilități, și nu le-ar tăia banii, s-ar comporta și ei mai frumos.

Totuși, **un nivel mai ridicat al înțelegerii realității sociale, se pare că îi face pe tineri să observe că desfășurarea acțiunii sociale are și aspecte pozitive**, care pot genera încredere în reprezentanții diverselor instituții. Astfel, există și tineri care își amintesc că în momentele în care au avut nevoie de o intervenție medicală, aceasta a fost realizată cu profesionalism, iar când au trecut frontiera, poliția și vama au acționat în conformitate cu legea.

Din păcate, încrederea în principalele instituții politice – Parlament, Guvern și partide – pare a lipsi complet în rândul tinerilor. Ei nu se recunosc ca grup țintă al niciunei politici menite să le faciliteze integrarea socială.

De fapt, se pare că tinerii **au internalizat ideea că în România instituțiile nu funcționează în beneficiul cetățeanului sau al societății**. Sentimentul general este că sunt supuși la sfidare din partea funcționarului care ar trebui să le furnizeze în mod profesionist diverse servicii.

Discuție FG București – studenți

MOD: De ce credeți că în general nu se poate avea încredere în instituțiile din România?

B1: Pentru că se fac anumite lucruri pe care oamenii le mai maschează. Adică să fure și multă nepăsare.

MOD: Vi se par superiori?

F2: Da, ei oricum ne sfidează.

Este remarcabil faptul că deși observația interacțiunii de slabă calitate cu instituțiile statului este foarte frecvent întâlnită între respondenți, ea nu pare a fi dezbătută cu prietenii sau cu membrii dintr-o organizație din care tânărul face parte. **Așadar, deși există premisele obiective, mulți tineri nu sunt preocupați să supravegheze buna guvernare sau chiar să o impună, dacă nu există.**

În ceea ce privește instituțiile sociale, discuțiile de grup au relevat că tinerii au încredere în societatea civilă, în organizații non-guvernamentale. O parte din tinerii intervievați au **experiențe personale** (privitoare la diverse proiecte desfășurate în ONG-uri) pe care le consideră **interesante și cu valoare formativă.**

Discuție FG Cluj-Napoca studenți

MOD: Care sunt ONG care vi se par că merită atenție?

F3 : Mi mi se par **astea locale, ale tinerilor**, care sunt aproximativ în fiecare județ și se adresează efectiv elevilor din licee. Și **practic îi motivează să facă ceva, diverse programe, diverse lucruri, pentru că văd și rezultatul.**

IMPLICARE ȘI ACTIVISM CIVIC – ASOCIERI CONCEPTUALE

Implicarea civică și activismul civic au, în opinia tinerilor participanți la cercetarea calitativă, ca **semnificație centrală voluntariatul, acțiunile de caritate și ajutorare pentru categoriile sociale defavorizate sau cu handicap, precum și alte comportamente sociale dezirabile (respectarea legilor și a libertăților celuilalt).**

Sunt de reținut opiniile conform cărora un cetățean implicat civic (“bunul cetățean”) votează și este informat în suficientă măsură pentru a nu putea fi manipulat.

Discuție FG Cluj-Napoca studii superioare, angajați în companii multinaționale

MOD: Care sunt lucrurile care vă vin în minte când zic activism civic?

F1: Voluntariat.

F5: Implicare în sensul mers la vot.

F6: Donat sânge.

F2: Trebuie să fii bine informat, să cunoști ce te înconjoară, că altfel e ca și cum ai fi manipulat de prima persoană care vine și zice hai fă asta.

MOD: ... Ce ar însemna un bun cetățean?

B1: Să mergi la vot.

B2: Să respecti legile țării.

F3: Să respecti libertatea celuilalt.

B1: Să mergi la vot nu mai ești obligat să mergi, dar dacă ai fi un bun cetățean, ar trebui să mergi la vot.

În afară de activitățile de voluntariat (eventual în scopuri caritabile), în opinia respondenților **activism civic mai înseamnă și activitatea de informare a „celuilalt” asupra unui subiect care l-ar putea interesa, dar și apartenența la o organizație.**

Analizând răspunsurile obținute în cadrul discuțiilor de grup, se poate observa că **dimensiunea gândirii politice³ pare a lipsi din intensiunea conceptelor de implicare civică sau „bun cetățean”**. Cu excepția votului, implicarea civică nu este văzută ca o față a activismului politic. Acest fapt pare a se datora și ideii că implicarea în politică este înțeleasă ca un comportament care urmărește exclusiv beneficii de ordin personal, nu “civic”. **Tinerii nu consideră că implicarea civică se poate referi și la supravegherea bunei guvernări, pentru a corecta derapajele instituțiilor statului de la îndeplinirea contractului social.**

Discuție FG Iași studenți

MOD: Ați meditat vreodată la cuvintele “activism civic”? Vă sugerează ceva expresia asta?

B4: Muncă în folosul societății.

F3: La persoane active din punct de vedere civic.

B1: Campanii de informare.

B2: Liga studenților.

REPREZENTAREA SOCIALĂ A PROTESTULUI

În opinia persoanelor intervievate în cercetarea calitativă, **protestul presupune în primul rând nemulțumiri, revoluție, agitație și chiar dezordine sau violență.**

Tinerii sunt conștienți de faptul că un protest presupune și **unitate de opinii și determinarea de a apăra opinia comună. În cazul particular al societății românești ei se îndoiesc de șansele de succes ale acțiunilor de protest, implicit de capacitatea liderilor unor astfel de acțiuni de a coagula energia socială necesară.** Respondenții își întemeiază îndoiala pe faptul ca “în România oamenii sunt mai pașnici”.

³ În 1950 T.H. Marshall propune operaționalizarea conceptului de cetățenie prin separarea a trei dimensiuni: civilă, politică și socială. Componenta civilă a conceptului de cetățenie se referă la drepturile necesare pentru asigurarea libertății individuale, componenta politică include dreptul la participare în exercitarea puterii politice, iar componenta socială se referă la întreaga sferă a drepturilor, de la dreptul la bunăstare și securitate până la dreptul la o viață civilizată, în conformitate cu norma dominantă în societate.

Discuție FG cluj-Napoca studenți

MOD: Aș vrea să-mi spuneți la ce vă gândiți când auziți protest?

F1: Nemulțumire.

B1: Revoluție.

F3: Speranța de schimbare.

B2: Reacție.

F6: Haos.

MOD: Protestul presupune haos?

F6: În sensul de agitație. E multă agitație într-un protest. Tot ce vezi și la televizor, cele care se fac în toate țările, vezi că pe ăla l-a bătut cineva, ba a fost cu gaze lacrimogene, ba a intrat în spital ca l-a băgat nu știu cine.

B2: Asta-i partea proastă. Partea bună e că nu ești tu.

F2: În România nu poți să faci protest pentru că în România oamenii sunt mult mai pașnici decât în alte țări.

Tu vrei ceva, dar „lasă, mă, că tot degeaba”. Nu au încredere.

MOD: Poate un protest să schimbe o situație dată?

F5: Așa și așa.

B1: Cu bunăvoință, schimbăm. Și nu cum zice lumea, că noi românii suntem așa. Când nu mai putem, reacționăm.

F1: Numai că nu foarte mult o și țin până la capăt. Se lasă influențați și renunță.

MOD: Ce înseamnă un protest, ce presupune un protest?

F5: Ca un grup de oameni să aibă aceeași părere cu un scop. Dorința de a spune ceva.

O reprezentare aparte evocă **tinerii pasionați de istoria socială – pentru ei, protestul se asociază cu mișcările studențești din SUA de la sfârșitul anilor "60. Implicat, în conștiința acestor tineri, protestul se asociază unor valori sociale considerate importante, precum pacifismul, dreptul fiecărei ființe umane la viață și la sănătate. Totodată, pentru acești studenți, protestul înseamnă schimbare, capacitatea de a schimba acțiunea politică.**

Discuție FG Iași - studenți

B1: Protest, exprimarea unei nemulțumiri.

F1: Și rezolvarea ei. Ne dorim.

B4: Manifestarea atitudinii de nemulțumire. **Pentru mine protest înseamnă și războiul din Vietnam din Statele Unite, protestele studențești din Paris.**

MOD: Când zici proteste, tu te gândești la sfârșitul anilor 60?

B4: Da, cam așa. Atunci într-adevăr studenții au schimbat ceva.

MOD: De unde știi de mișcările astea? Poți să-ți aduci aminte unde ai citit?

B4: Cred că la manualul de istorie contemporană. Iarăși, filme sunt pe tema asta foarte interesante. Și interesant fenomenul în sine.

MOD: Ce ți-a rămas în minte despre protestul studenților americani?

B4: Pacifismul. Și contextul social, era vorba despre hippy, flower-power, adică toate mișcările astea au dat naștere. Din dorința oamenilor de a mai trăi, fără a muri pentru ideile altora. Și trebuie să-ți găsești motive pentru a trăi, pentru care să trăiești, nu pentru care să mori.

MOD: Deci un protest e circumscris în mintea ta unor valori importante.

B4: Da.

O componentă importantă a semnificației ideii de protest este riscul fizic la care se supun participanții la o mișcare de protest.

Discuție FG Cluj-Napoca studenți

MOD: Dacă auziți acțiune de protest, ce vă spune asta?

F1: Greva din Anglia.

MOD: Vi se pare o acțiune bună?

F1: Și acolo s-a văzut clar momentul în care s-au speriat. Acum câțiva ani au avut manifestații grave, s-a lăsat cu bătăi, și au fost foarte multe și acum când a scos doamna regină polițiștii în stradă, au fost o mână de oameni.

Așadar, cercetarea calitativă relevă faptul că o mișcare de protest se traduce cu precădere prin imagini sau cuvinte care poartă semnificația unor acțiuni riscante, care nu au șanse de succes în societatea românească.

Ceea ce subliniază spontan participanții la discuții - angajații în multinaționale - este credința că protestele sunt în general inutile în România, unde nu ar exista „o cultură a protestului” ca în alte țări. Respondenții explică acest concept de cultură a protestului, invocând grevele și mișcările sindicale din Franța, care îi impresionează prin amploare. Remarcăm așadar, **faptul că unii din tinerii angajați percep protestul ca fiind rezultatul unei activități organizaționale care are legătură cu locul de muncă.**

Ar mai fi de semnalat faptul că mișcarea „Occupy Wall Street” pare a avea notorietate redusă printre studenți – fie nu este cunoscută deloc, fie nu sunt cunoscute scopurile urmărite, ceea ce dovedește din nou că studenții nu schimbă informații și opinii despre realitatea socială și politică. În rândul angajaților din companiile multinaționale există opinia că această mișcare de protest nu are obiective suficient de bine comunicate, dar este o modalitate prin care „te poți face auzit”.

Discuție FG Cluj-Napoca – angajați în companii multinaționale

MOD: Ce părere aveți despre „Occupied Wall Street” ?

R: Majoritatea nu știu.

B1: Deci nu mai știu exact ceea ce vor ei, dar au câteva puncte acolo care sunt ieșite din comun. Cer ceva ce nu se poate oferi. Dacă mergi la protest trebuie să ceri ceva ce ți se poate oferi. Să ai o cauză pragmatică.

MOD: Dar vi se pare o idee bună asta, să te duci acolo, să campezi acolo și să-ți susții cauza ?

F1: Așa, poate ești auzit.

MOTIVAȚIA PARTICIPĂRII LA ACȚIUNI DE PROTEST

Majoritatea participanților la studiul calitativ declară că ar participa la acțiuni de protest având scopuri precum:

- **recuperarea unui drept încălcat;**
- **combaterea corupției;**
- **crearea de locuri de muncă;**
- **susținerea dreptului la educație;**
- **îmbunătățirea condițiilor din spitale;**
- **abrogarea măsurii de creștere a TVA;**
- **acordarea unor alocații;**
- **păstrarea averii naționale (în cazul companiei RMGC);**
- **pedepsirea în justiție a celor care comit accidente rutiere grave, soldate cu victime.**

Referirile directe la actori politici lipsesc din lista de motivații pentru protest.

Enumerarea motivelor pentru care respondenții consideră că ar merita să protesteze este însă însoțită, în majoritatea discuțiilor de grup, de exprimarea opiniei că utilitatea protestului este chestionabilă sau de discutarea mai întâi a riscurilor implicate.

Discuție FG București – studenți

MOD: Care ar fi scopurile pentru care ar merita să protestați, să protestăm cu toții?

B3: Să vezi dacă cineva te ascultă cu adevărat, nu doar promite.

F3: Și dacă nu ești amenințat, că nu știi dacă mâine te mai duci la muncă, sau îți taie din salariu.

F1: Eu îmi aduc aminte că anul trecut a fost protestul acela cu prezența obligatorie la cursuri, nu la seminarii și așa, deci la cursuri. Te obliga să vii efectiv la cursuri. Și?! S-a făcut ceva?! Nu, ne obligă în continuare să venim la cursuri.

MOD: Pentru ce cauze merită să protestezi?

B2: În folosul tău.

B1: Al unui grup.

B3 :Al comunității.

B1: Practic dacă e un grup, tot pentru fiecare în parte cum ar veni.

MOD: Voi pentru ce ați protesta?

B3: Pentru burse.

Reprezentarea socială a protestului ancorată de **percepția riscului inutil** la care se supune participantul, **precaritatea socializării din grupul de cogeneri** și **raportarea la valori sociale a tinerilor**, toate acestea diminuează atitudinea participativă în ceea ce privește mișcările de protest, chiar dacă fiecare respondent are o cauză pentru care consideră că oamenii ar merita să protesteze.

Studenții observă însă că, în cadrul structurilor organizatorice studențești, nu există principalul factor de facilitare a participării, anume factorul organizatoric.

Discuție FG Iași studenți

MOD: Lipsește organizarea. Ce înseamnă asta?

B4: **Lipsește un centru în jurul căruia să coordonezi toate ligile astea. Un creier.**

F3: Există Liga națională a studenților români.

B4: Și unde e acțiunea promovată? Așa la nivel național la care să-i facă pe toți studenții să facă așa o feerie, un ideal din asta?

...

B3: De asta ne trebuie un președinte, ceva.

B4: Nu e vorba de asta. Știți diferența dintre revoluție și răscoală. Revoluția are un **substrat ideologic, chestii care să meargă, un obiectiv bine stabilit, care să motiveze oamenii să facă chestia asta**. Dar așa?! S-au plimbat din Tudor până în Copou, gata, s-au dispersat și au rezolvat?!* Pierdere inutilă de energie. Nu s-a rezolvat nimic.

**Referire la un protest desfășurat în urmă cu 6 sau 7 ani, pentru îmbunătățirea condițiilor din cămin. Participanții la FG erau elevi la vremea respectivă, dar au auzit discuții despre eveniment. -n.n.*

De remarcat este că studenții ar susține proteste nu numai pentru îmbunătățirea condițiilor de viață din cămine, ci și pentru probleme privitoare la politica de școlarizare, precum desființarea taxelor la facultățile de stat sau pentru asigurarea unui loc de muncă la absolvire.

ROLUL AUTOPERCEPUT AL TINERILOR ȘI AL STUDENȚILOR ÎN SOCIETATE

Tinerii descriu cu mare dificultate rolul social al studentului sau al tânărului în societate. Se pare că nu este una din temele de reflecție pentru grupurile țintă. Mai mult, cele exprimate de majoritatea respondenților relevă o atitudine de pesimism sau de dezorientare. Se pare că studenții nu își pot defini nici un rol social și simt și o presiune socială difuză în direcția de a nu avea vreunul.

Discuțiile de grup au evidențiat faptul că atunci **când studenții sunt întrebați despre rolul lor în societate, ei se gândesc mai întâi nu la un set de comportamente asumate de ei, ci la ceea ce societatea le permite să facă.** Odată ce una dintre marile temeri ale studenților este inserția pe piața muncii, nu este surprinzătoare dominanța opiniei că rolul studentului este acela de a fi „conformist”, i.e. de a se supune normei, adică de a-și plăti taxele și de a-și accepta un eventual statut de șomer.

Discuție FG Cluj-Napoca studenți

MOD: Care credeți că este rolul social al studentului?

B4: De a termina facultatea și a sta acasă.

B1: De a lua bani de la ei. Studentul dă banii, de exemplu cum sunt eu, dau o grămadă de bani pentru ce? Că nu-mi asigură nimic în viitor, nu-mi asigură un pic de practică la o firmă, dacă esti foarte bun și ești implicat în cinci mii de asociații, atunci poate.

MOD: Dar care ar trebui să fie rolul studentului?

F3: Să creeze un viitor mai bun.

B1: Să poată să ajute țara.

F2: Da, dar din păcate nu ne ajută țara pe noi.

În ciuda realității observate, unii studenți sunt totuși conștienți de ceea ce ar trebui să reprezinte studentul, adică să fie un motor de dezvoltare a societății. Însă, în discuțiile de grup, **referirile la acest rol de transformare socială, de implicare, de construire a culturii politice participative sunt extrem de rare.** Cum rolurile sociale determină comportamentele sociale sau o bună parte a acestora, există riscul ca, **percepându-și rolul în principal la nivelul conformismului, studenții să-și dezvolte și comportamente** cât mai conformiste, **adică diferite de implicarea participativă, iar riscul este cu atât mai ridicat, cu cât, după cum am văzut, schimbul de opinii politice (sau despre realitatea socială) este mai slab în interiorul grupurilor de egali.**

În strânsă legătură cu modul în care tinerii își percep propriul rol social se dezvoltă și comportamentele în viața universitară. Tinerii simt și acuză lipsa de implicare din partea structurilor de învățământ superior în ceea ce privește inserția pe piața muncii (de ex. unele universități nu asigură practica de specialitate, deși angajatorii din domeniu cer experiență inclusiv absolvenților), și astfel se înstructurează tot mai mult atitudini retractile, de neparticipare la viața universitară, în ciuda faptului că mulți tineri indică faptul că au în universități mai multă încredere decât în alte instituții ale statului.

STRUCTURI DE ASOCIERE ȘI ACTIVISMUL SOCIAL AL TINERILOR

O parte a tinerilor participanți la studiul calitativ își declară apartenența la diverse organizații. Atât discuțiile de grup, cât și interviurile în profunzime au evidențiat **o dublă motivație a implicării tinerilor în activitățile acestor organizații: dezvoltarea personală și dorința de a face un gen anume de voluntariat**. Organizațiile la care tinerii își declară apartenența sunt cele studențești, partide politice sau ONG-uri cu diferite domenii de activitate.

Reprezentanții ai societății civile observă însă există un grad ridicat de formalism în ceea ce privește apartenența la o organizație și implicarea în anumite proiecte. Oricare ar fi organizația din care tânărul societății noastre face parte, aceasta nu devine cadrul important al manifestării personalității sale. Membrii organizației nu par a dezvolta relații interpersonale bazate pe interesul pentru cunoașterea celuilalt.

Totuși, la nivelul societății civile există și percepții pozitive asupra implicării civice a tinerilor. **Calitățile personale ale tinerilor care pot fi considerați implicați cu adevărat în activitățile ONG-urilor sunt în genere determinarea și abilitățile comunicaționale, acestea din urmă referindu-se la capacitatea deosebită de a-și susține opiniile.**

Discuție IDI – reprezentant ONG

R: Din experiența proiectelor noastre implicarea tinerilor, cu regret o spun ... dar majoritatea se implică doar ca să-și adauge ceva la CV. Majoritatea vor acest lucru. Tinerii se implică doar dacă au un scop bine definit. Nu este o implicare din aia "da, simt nevoia să fac lucrul acesta", este mai mult... De exemplu am proiecte în care sunt implicați tinerii. Imediat întrebă "Dar ne dați diplome, ne dați adevăruri?" Doar ca să-și pună la CV. Deci nu este implicare din aia "Noi mai vrem să facem ce am făcut.". Foarte puțini tineri sunt din aceștia. În unele proiecte, da, tinerii cer continuitate sau vor să se implice, însă în altele sunt doar pe partea asta de a-și completa CV-ul.

MOD: Deci există o puternică componentă de formalism?

R: Da, în marea majoritate.

MOD: Mi-ați zis că sunt unele proiecte la care ei totuși își doresc o continuare și o implicare gratuită, să zic, urmărind un folos personal spiritual, să zicem, dezvoltare personală care nu poate fi cuantificată cu diplome.

R: Absolut. Deci aș putea forma două categorii (*de participanți la programele organizației*): sunt tinerii care vor să se dezvolte personal și să ajute, pentru că sunt conștienți că atunci când vor termina o facultate și se vor angaja vor ști "a, eu am făcut lucrul ăsta, eu am fost implicat în lucrul ăsta, știu să fac, știu să-l folosesc, îmi demonstrez competențele, abilitatea" și sunt cei din a doua categorie care doar sunt pentru a-și pune la CV.

În general, tinerii își ilustrează propria implicare civică prin descrierea participării la câteva acțiuni caritabile sau de curățare a mediului. Chiar și între liderii organizațiilor de tineret ale partidelor politice se pare că primează concepția că **activismul social la nivel de organizație politică se poate traduce prin organizarea unor activități cu tentă caritabilă sau de protejare a mediului.**

Discuție IDI - reprezentant partid politic (liderul organizației de tineret a partidului)

R: Activități sunt de multe feluri, avem cursuri, avem traininguri, îi punem un pic la punct și cu legislația și cu oportunitățile tinerilor ca să poată să le propage și ei la rândul lor mai departe.

..

MOD: Ce alte activități, în afară de cursuri și traininguri, mai organizați?

R: Acuma, spre exemplu, de Crăciun, chiar vrem să facem o acțiune să împărțim flyere în sector, prin care să invităm lumea să vină la sediul nostru să doneze ce are de donat, hăinuțe, jucării pentru copii și așa mai departe, astfel încât de Crăciun să putem merge măcar la câteva case de copii să ducem un brăduț și niște cadouri pentru copii. Și am mai avut acțiuni de genul ăsta. Am avut Târg de vechituri, cum e în stilul americanilor, dar la noi nu erau vechituri, erau jucării noi practic sau și haine și așa mai departe și din banii strânși am cumpărat ce trebuia pentru anumiți copii din casele de copii. Deci am tot avut acțiuni îndreptate către copiii defavorizați.

Motivația înscrierii în organizații studențești

În organizațiile studențești tinerii se înscriu în speranța căpătării unor ancore de experiență profesională în domeniul studiat sau în scopul „petrecherilor sociale”.

Discuție FG Iași - studenți

MOD: Deci avem persoane care sunt membre în organizații studențești. Discut cu cei care sunt membri, să-mi spună fiecare ce scop a avut atunci când a aderat?

B4: Vroiam să le știu programele și vroiam să mă implic. Asta-i scopul principal, să capăt cât mai multă experiență în domeniul meu.

MOD: Ai avut și acțiuni desfășurate ?

B4: Am avut treabă voluntară ca ghid pentru ucrainieni care au venit pentru schimb de experiență în Iași.

F3: În primul rând ca să cunosc colegii mei din anul întâi, ca să socializez și să mă implic în proiecte. Cam astea au fost.

MOD: Si ai reușit să ți le atingi? Ai avut multe proiecte?

F3: Nu foarte multe. La noi la facultate sunt două ligi, și una dintre ele nu mai este foarte activă. Scopul a fost cultural și social. Noi avem proiecte, pot să spun defilarea pe stradă, cu costume luate de la teatru și împărțeam diferite materiale. Apoi la Feststudies, pe un proiect care se derulează pe mai multe zile și toate sau aproape toate ligile din Iași au diferite proiecte. Și petrecheri sociale.

În general, apărarea de către aceste organizații a unor drepturi ale studenților pare a fi o activitate puțin convingătoare sau chiar neglijată. Nu există referiri în discuțiile de grup la situații în care membrii acestor organizații să comunice pe teme politice sau de participare civică.

Motivația înscrierii în partide politice

În partidele politice tinerii nu par a se înscrie motivați cu precădere de o filosofie sau alta de acțiune socio-politică. Motivele care îi stimulează să se înregistreze sunt mai degrabă de ordin personal - de exemplu, dorința de a ajuta un prieten să avanseze în ierarhia respectivului partid prin aducerea de noi membri.

Între membrii de partid prezenți în cercetare, o categorie aparte o constituie cei ambițioși să își afirme competențele organizatorice și comunicaționale. **Relatând despre activitățile organizate, ei par a accentua mai degrabă latura practică a acestora, în detrimentul substratului ei politic.**

De reținut este faptul că, deocamdată, partidele societății noastre nu par a fi colectivități emulative, iar membrii unei organizații politice de tineret nu se cunosc între ei dincolo de nivelul salutului, adică nu fac din politică o pasiune, nu socializează cu adevărat pe teme politice și nu își dezvoltă, în cadrul partidului, **abilități de participare la cultura civică**.

Discuție FG lași studenți

MOD: Care este motivul pentru care tu ai vrut să te înscrii într-un partid politic? Care a fost scopul?

B3: De a ajuta un prieten. Avea nevoie de cât mai mulți membri. Și de pe urma asta, am avut și eu beneficii. Asta a fost în primul an de facultate. Am participat la acțiuni.

MOD: Deci te-ai înscris pur și simplu pentru cineva, dar acum rămâi membru pentru tine?

B3: Acum da. Dar nu am timp. Chiar vreau să mă duc, mă sună dar nu am timp. Am făcut diferite activități, înainte de alegeri. Am stat de vorbă cu oamenii.

MOD: Ce ai fi vrut să faci în cadrul unui partid ?

B3: Să se țină ședințe cât mai interesante. De exemplu cum e aici.

MOD: Tu cunoști alt membru în afară de cel pe care l-ai ajutat?

B3: Foarte mulți.

MOD: Îi consideri cât de cât prieteni?

B3: Nu, cunoștiințe. Dacă ne întâlnim ne salutăm.

MOD: Nu ați băut niciodată o bere după ședințele alea, după acțiunile desfășurate?

B3: Nu aveai cu cine. Când plecau de la partid se duceau acasă, de acasă la școală, de la școală la partid sau făceau diferite activități și atât.

MOD: Adică voi nu vă cunoașteți, nu știți ce gândiți între voi?

B3: Nu. Nu m-a interesat părerea lor sau ce gândesc despre alții.

Faptul că nici în cadrul organizațiilor politice tinerii nu se împrietenesc, nu se cunosc și nu își relatează diferite experiențe de viață, nu fac schimb de opinii și nu-și cunosc concepțiile de viață arată o capacitate redusă de absorbție a tinerilor de către partide, dar este și consecința tendinței deja observate a unei relații slabe între tânăr și grupul de egali, între tânăr și cogenerii săi.

Slaba motivare ideologică la momentul înscrierii într-o organizație, lipsa schimbului de opinii pe teme de conținut politic și organizatoric sunt factori care împiedică structurile de asociere să devină promotoare ale dialogului cu instituțiile statului sau ale schimbării sociale.

Tipuri sociale ale studentului

Studiul calitativ a conturat câteva tipuri sociale în rândurile studenților.

Rezervatul este studentul care își restrânge, prin voința proprie, contactele sociale și își motivează acest demers fie prin propria timiditate, fie prin lipsa de loialitate a celorlalți. Această imagine despre propriul eu (prea emotiv sau tratat incorect, perceput ca fiind subevaluat de lume) nu încurajează perseverența în activismul civic. Rezervatul, **dacă se implică în activități civice, o face la nivelul voluntariatului, al acțiunilor caritabile și pentru scurt timp. Dimensiunea politică nu este luată niciodată în calcul** de rezervat.

Demonstrativul este studentul care dorește să se afirme, să-și verifice, mai mult, să-și arate competențele sociale și își dorește să fie judecat în familie și în cercul de cunoștințe ca un model de succes – își dorește să fie

chiar invidiat pentru calitățile pe care le demonstrează. Studiază domenii cu mare căutare pe piața muncii, **se înscrie în organizații cu grad înalt de structurare unde se implică în acțiuni civice și chiar politice, prin care își poate afirma capacitatea de organizator și își poate demonstra puterea de convingere și comunicare.**

Pesimistul se teme pentru viitorul său și **nu își poate proiecta parcursul profesional în afara unei interacțiuni corupte.** Aceste temeri, alături de un presupus respect pe care societatea l-ar mai avea pentru uniforme, îl motivează să încerce înrolarea în instituții totale precum armata sau poliția. Pesimistul afișează neîncredere în toate instituțiile, inclusiv în armată și poliție, dacă nu a reușit să devină cadru al acestora. Dacă devine membru al unei organizații, **se implică la nivel strict formal și nu își lărgeste rețeaua socială.**

Optimistul își proiectează viitorul cu ușurință, mai ales în afara țării, **dar afirmă că are încredere în instituțiile din România.** Este pasionat de specialitatea studiată. Discursul său face referiri spontane la valori etice și morale cu importanță socială (egalitate, fraternitate sau pacifism), iar, în concepția sa, rolul studentului este acela de motor în transformarea socială. **Membru al unei organizații el caută dezvoltare personală prin participare la proiecte de schimburi de experiență.**

LEADERSHIP ȘI IMPLICARE CIVICĂ

Poate unul dintre cele mai difuze concepte cercetate prin studiul calitativ, reprezentarea socială a liderului (unei acțiuni civice sau al unui protest) are o lungă serie de atribute. Astfel, în concepția tinerilor, liderul pe care l-ar urma, ar trebui să aibă **determinare, tărie, carismă, viziune, ar trebui să știe să îi convingă pe cei cărora li se adresează, ar trebui să fie personal interesat de rezolvarea cu succes a acțiunii pe care o conduce, adică să fie cineva „lovit direct de problemă”.** De asemenea, liderul trebuie să aibă **rezistență fizică și voce și să se implice total, părăsind alte preocupări.** Liderul trebuie să **știe și să comunice, să informeze, să îi convingă pe ceilalți.**

Numitorul comun al unor astfel de imagini vehiculate în discuțiile de grup pare a fi **caracteristica determinării, hotărârii.** Putem astfel spune că reprezentarea colectivă a ideii de leadership se centrează pe **îmbinarea consecvenței cu perseverența.** Personalitatea liderului trebuie să-i convingă pe tineri mai ales în ceea ce privește capacitatea lui de a lupta pentru interesul lor, care trebuie să fie neapărat comun cu al lui.

Exercițiul de proiecție a ideii de lider în sfera personalităților publice relevă o listă lungă de nume. De la Andreea Marin și Mihaela Rădulescu – nume avansate în discuție de studenți – până la Ion Țiriac, Dinu Patriciu, Mircea Badea, sau Buzdugan și Morar, niciuna din personalitățile enumerate în focus-grupuri nu s-a bucurat de acceptul, fie și parțial, al celorlalți participanți la discuție.

	Argumentele avansate pentru susținerea personalităților în calitate de lider	Argumente prin care a fost combătută calitatea de lider
Andreea Marin Mihaela Rădulescu Liliana Tudor	- persoane implicate în mod convingător în campanii de într-ajutorare și voluntariat, - persoane care empatizează cu problemele altor oameni.	- sunt contestate (de respondenții bărbați) pentru lipsa importanței caracteristici a „tăriei” (considerată monopol masculin); -sunt promotoare ale unor acțiuni caritabile, nu sunt credibile în rol de protestatar.
Ion Țiriac Dinu Patriciu	- persoane cu influență, capabile să soluționeze probleme, - persoane care știu să comunice.	- nu pot fi urmați de tineri, ca lideri de protest nu sunt „în rol”.
Mircea Badea, Buzdugan și Morar	- au un istoric personal în ceea ce privește acțiunile de protest, - sunt simpatici.	- „au pe cineva în spate”.

Incapacitatea de a negocia figura unui lider este și ea o consecință a slabei socializări între membrii generației tinere și a unei relativ reduse implicări a tinerilor în structuri de asociere. Așadar, nu putem spune că liderul este factor motivațional în participarea la o acțiune de protest sau chiar la orice altă acțiune civică.

Motivația participării la astfel de acțiuni o poate da deocamdată numai o organizație în care fluxul comunicațional este structurat astfel încât tinerii să-și extindă rețeaua socială și să-și împărtășească opiniile despre realitatea politică „la zi” și despre faptele lor de viață și, mai ales, să-și afirme valorile în care cred și să proiecteze sistematic reșezarea societății astfel încât aceste valori să fie respectate. În opinia studenților, **reprezentanții societății civile ar putea fi lideri**, deoarece „au experiență”, adică **se bucură de încredere**.

REZULTATELE STUDIULUI CANTITATIV

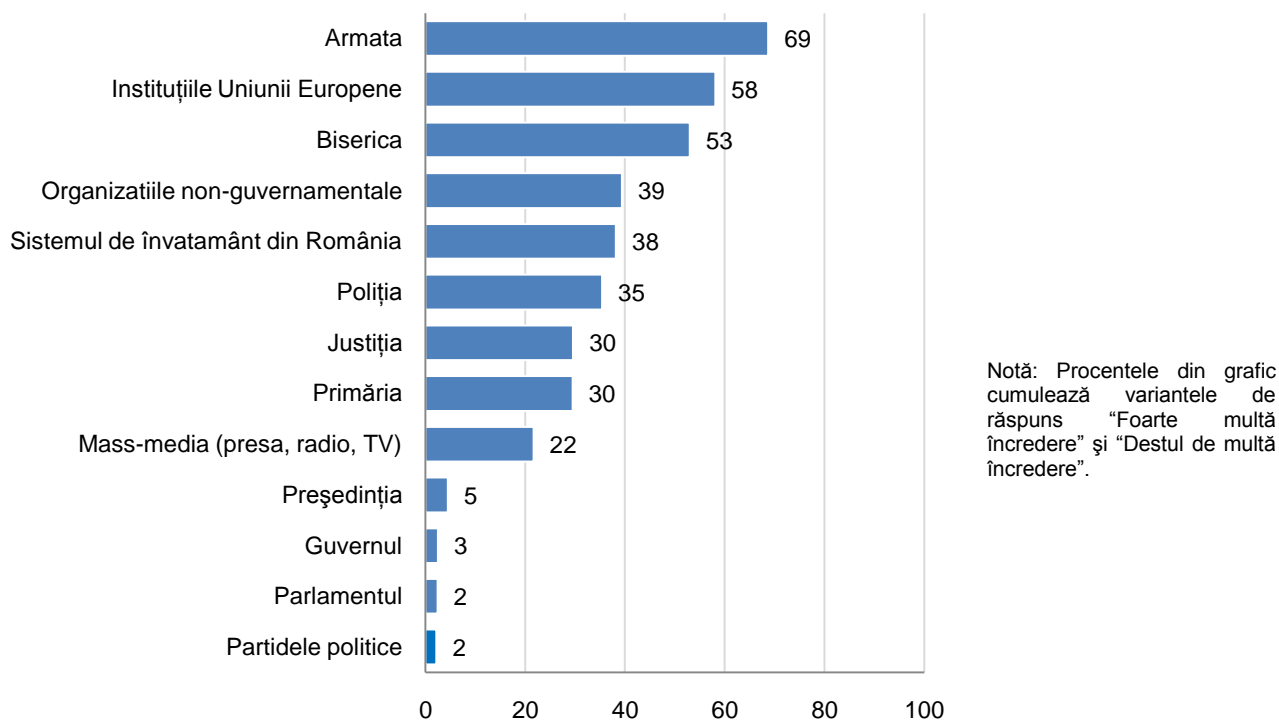
PERCEPȚII CU PRIVIRE LA DIRECȚIA DE EVOLUȚIE A ȚĂRII

Percepțiile tinerilor cu privire la evoluția României păstrează tendința înregistrată la nivelul întregii populații, evidențiind o evaluare predominant negativă a situației viitoare.

Din totalul tinerilor intervievați, aproximativ 17% apreciază că, în România, lucrurile se îndreaptă într-o direcție bună și 74% apreciază că lucrurile se îndreaptă într-o direcție greșită. Procentele obținute pentru segmentul de populație 18-29 ani sunt consonante cu rezultatele obținute la nivelul întregii populații, unde procentul celor optimiști cu privire la evoluția țării este de 14%, iar procentul celor mai degrabă pesimiști este de 81%⁴.

Nemulțumirea tinerilor în raport cu evoluția viitoare a țării este evidențiată și în percepția acestora cu privire la protest, ca formă de exprimare a opiniei, și implicit la necesitatea protestului, în țara noastră, în momentul de față. Astfel, tinerii mai degrabă pesimiști în ceea ce privește evoluția țării au tendința de a asocia o utilitate ridicată protestului: 92% dintre cei care sunt de părere că lucrurile merg într-o direcție greșită în țara noastră apreciază că în prezent avem motive pentru a protesta. De asemenea, tot ei sunt mai inclinați să considere că formele de protest public (demonstrațiile) sunt mai eficiente decât participarea la vot pentru a influența deciziile luate la nivel de societate. În ceea ce privește încrederea în instituții, după cum era de așteptat, tinerii care evaluează într-un sens negativ direcția de evoluție a lucrurilor în țara noastră, manifestă o încredere scăzută în instituțiile statului (Președinție, Parlament, Guvern), în instituțiile locale (Primărie), dar și în organizații non-guvernamentale sau instituțiile Uniunii Europene.

Figura 1. Încrederea în instituții în rândul tinerilor care consideră că în România lucrurile se îndreaptă într-o direcție greșită.

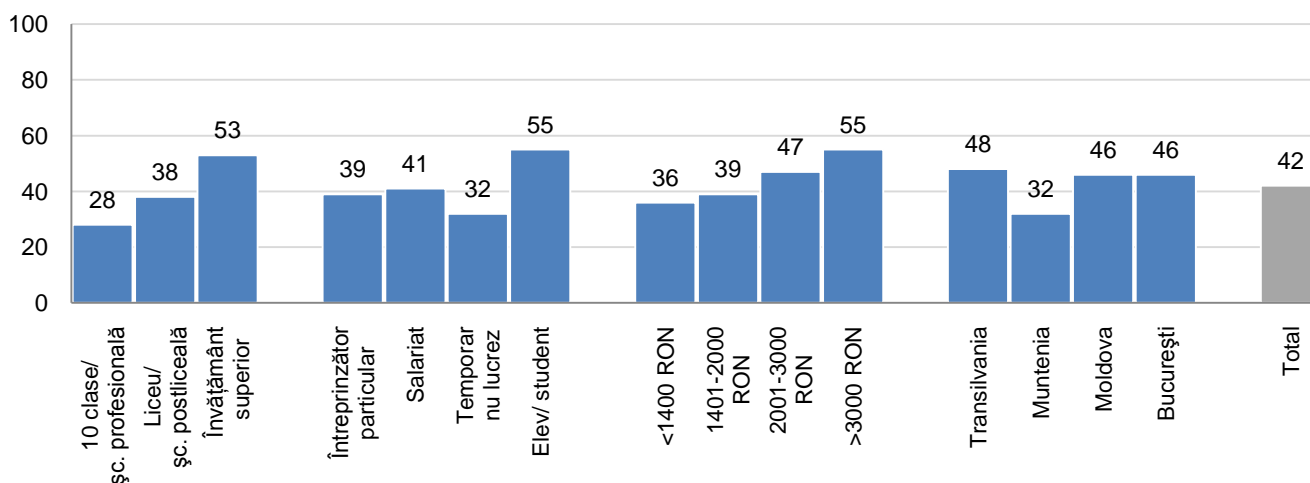
⁴ Sursa: Studiu Omnibus IMAS, decembrie 2011

ÎNCREDEREA ÎN INSTITUȚII

Tinerii intervievați manifestă un nivel ridicat de încredere în raport cu biserica, armata și instituțiile Uniunii Europene. Un nivel scăzut de încredere se asociază cu instituțiile din domeniul politicului: Președinția, Parlamentul, Guvernul, partidele politice.

Cei care au o încredere crescută în biserică sunt mai degrabă oameni care în prezent nu lucrează, care provin din orașe mici sau zona Moldovei, persoane care au absolvit 10 clase sau o școală profesională. Cei cu o încredere ridicată în raport cu armata sunt mai degrabă tineri cu venituri medii, iar persoanele încrezătoare în instituțiile Uniunii Europene sunt cele care au absolvit învățământ superior. O încredere crescută față de organizațiile non-guvernamentale se asociază cu un venit crescut (peste 3000 RON pe gospodărie), studii superioare și statutul de elev, student. Astfel că, am putea spune, există un potențial de atragere, către o implicare activă în proiectele desfășurate de organizațiile non-guvernamentale, a tinerilor cu o încredere crescută în raport cu acestea.

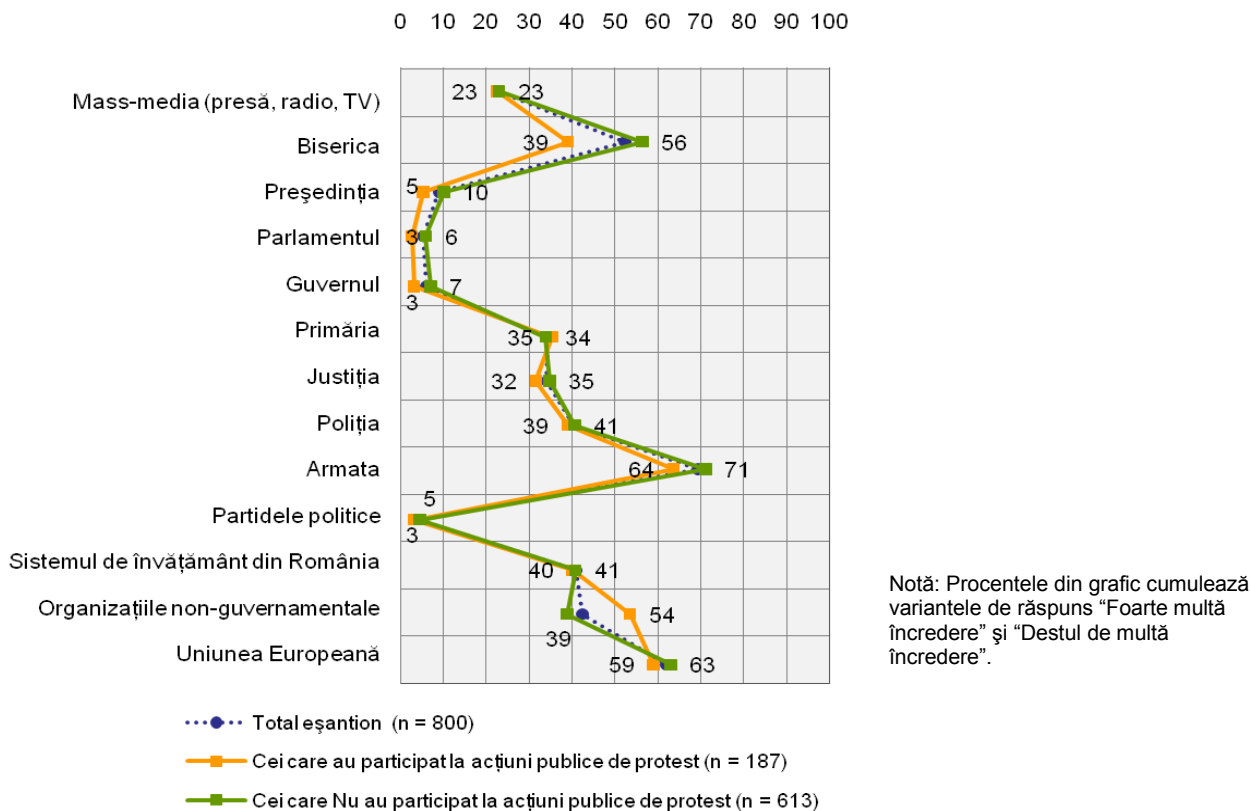
Figura 2. Încrederea în organizații non-guvernamentale în funcție de educație, ocupație, venit, regiune.

Notă: Procentele din grafic cumulează variantele de răspuns "Foarte multă încredere" și "Destul de multă încredere".

Pot fi remarcate diferențe semnificative în ceea ce privește încrederea față de biserică și ONG-uri, prin raportare la variabila implicare civică (participare la acțiuni de protest, adresarea unei cereri, petiții, a lucra cu o organizație care se ocupă de rezolvarea unei probleme în comunitate). Astfel, în rândul persoanelor care în trecut au dat dovadă de implicare civică prin participarea la demonstrații, semnarea de petiții etc., se înregistrează un nivel de încredere scăzut în biserică și un nivel de încredere ridicat față de organizațiile non-guvernamentale.

Figura 3. Încrederea în instituții - diferența între capitalul de încredere alocat instituțiilor de către cei care au participat la acțiuni publice de protest și de către cei care nu au participat la astfel de acțiuni

"UN BUN CETĂȚEAN"

În mod spontan⁵, tinerii sunt de părere că a fi un bun cetățean înseamnă în primul rând să respecti legile, regulile (33% din total respondenți). De asemenea, aceeași sintagmă, „un bun cetățean”, este asociată cu respectul față de persoanele din jur (13%) și cu a avea un caracter onest, cinstit (10%).

Atunci când respondenților le sunt citite o serie de atribute, cei mai mulți asociază sintagma "un bun cetățean" cu implicarea în acțiuni de protejare a mediului înconjurător și exprimarea opțiunii politice prin vot. În rândul persoanelor care apreciază că un bun cetățean este mai degrabă o persoană care votează se observă o tendință de a privi cu încredere mijloacele de comunicare în masă, biserica, primăria și instituțiile Uniunii Europene.

În rândul tinerilor se remarcă o tendință redusă de a alătura sintagmei "un bun cetățean" atribute care să evalueze dimensiunea implicării sale politice. În acest sens, se poate observa în tabelul de mai jos, că afirmațiile care măsoară interesul față de politică sunt grupate într-o zonă mai redusă a importanței.

⁵ Întrebare cu răspuns deschis, codificare ulterioară a răspunsurilor.

Tabelul 1. Caracteristici asociate unui bun cetățean

Un bun cetățean	Acord (p+)	Dezacord (p-)	Neutru (p0)	Total	IOD
...activează în domeniul promovării drepturilor omului	75	5	20	100	56,1
...face voluntariat în organizații civice	69	9	22	100	46,5
...nu încalcă regulile de circulație	72	14	14	100	49,4
...când se distrează, nu își deranjează colegii și vecinii	79	7	14	100	61,5
...protestează împotriva unui fapt incorect petrecut în comunitate	79	8	13	100	62,4
...se informează la zi în legătură cu viața politică	36	29	35	100	4,8
...discută politică în cercul de prieteni și colegi	24	50	26	100	-19,9
...votază	82	7	11	100	66,7
...se înscrie într-un partid	14	60	25	100	-34,0
...se implică în acțiuni de protejare a mediului înconjurător	89	3	9	100	78,4

Indicele opiniei dominante propus de Hofstatter $IOD (+p-p-)*(100-p0)/100$. IOD variază de la +100 la 100. Cu cât o valoare este mai aproape de 100, cu atât o opinie este asociată unui grad mai mare de acceptare la nivelul populației. Valorile negative ale IOD indica nivelul de aprobare pentru variantele de răspuns negative, iar cele pozitive indică gradul de acceptabilitate pentru variantele de răspuns pozitive.
Sursa: IMAS, 2011

Analiza factorială⁶ a afirmațiilor cu privire la caracteristicile pe care ar trebui să le aibă bunul cetățean evidențiază trei factori latenți cu putere de explicare de 54,4% a variației variabilelor. Cei trei factori sunt ușor interpretabili ca fiind dimensiunea politică (informarea pe teme de politică, discuțiile politice și înscrierea într-un partid), dimensiunea acțiunii în comunitate (promovarea drepturilor omului, voluntariatul, organizarea de proteste împotriva faptelor injuste, protejarea mediului) și dimensiunea respectării normelor sociale (respectarea regulilor de circulație, de conviețuire socială).

Această separare întărește rezultatul studiului calitativ care stabilește lipsa unei asocieri între o serie de termeni precum “implicarea civică”, “bun cetățean” și sfera politică. Factorii rezultați și relația lor cu itemii folosiți pentru caracterizarea bunului cetățean sunt prezentate în tabelul următor.

Tabelul 2. Model de analiză factorială pentru profilul bunului cetățean

Un bun cetățean ...	Factorii latenți evidențiați prin analiză		
	Factorul politic	Implicarea acțională într-o comunitate	Respectarea normelor sociale
activează în domeniul promovării drepturilor omului	-0.004	0.612	0.092
face voluntariat în organizații civice	0.078	0.688	0.089
nu încalcă regulile de circulație	0.051	0.087	0.936
când se distrează, nu își deranjează colegii și vecinii	0.100	0.251	0.619
protestează împotriva unui fapt incorect petrecut în comunitate	-0.005	0.653	0.137
se informează la zi în legătură cu viața politică	0.651	0.488	0.090
discută politică în cercul de prieteni și colegi	0.852	0.078	0.004
se înscrie într-un partid	0.757	-0.121	0.145
se implică în acțiuni de protejare a mediului înconjurător	0.100	0.381	0.271

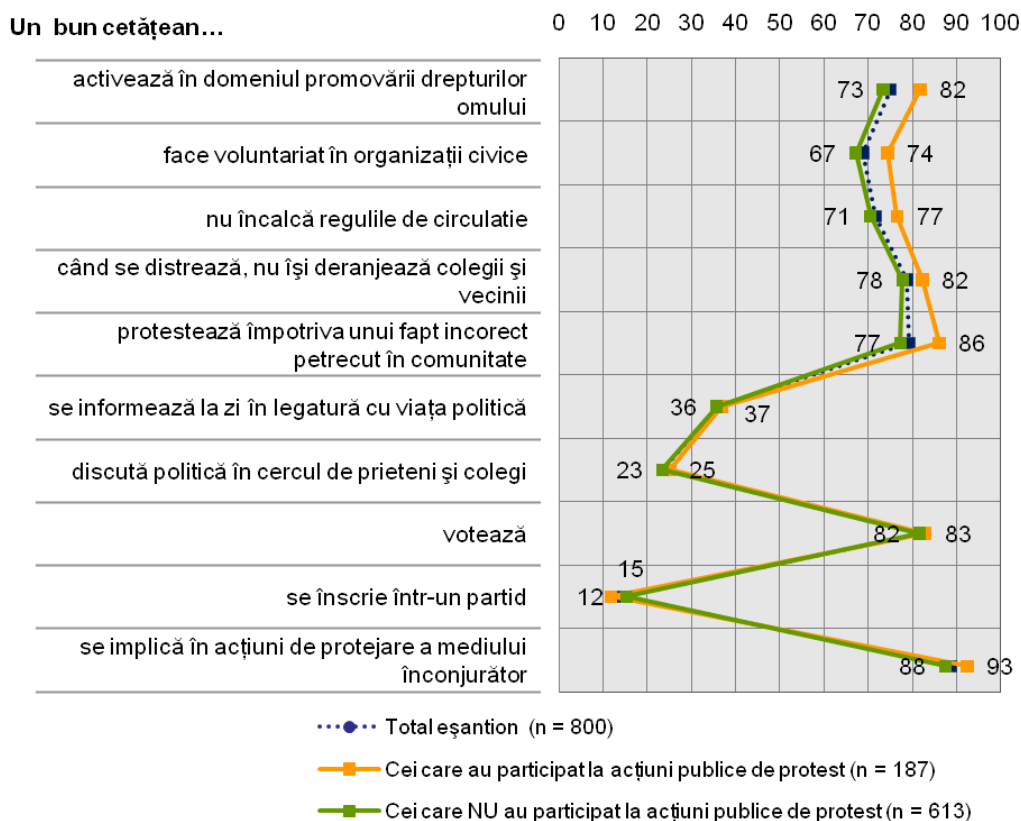
*datele reprezintă corelații între factori și itemi

**Mod de citire: Corelația între factorul politic și informarea în legătură cu viața politică este 0.651

⁶ Analiza factorială exploratorie realizată în SPSS, factorii au fost extrași prin metoda componentelor principale, coeficientul KMO = 0.744, factorii rezultați au fost rotiti folosind metoda varimax.

Din graficul următor (Figura 4), deducem că tinerii care au participat la acțiuni publice de protest, comparativ cu cei care nu au participat, par să atribuie o importanță crescută promovării drepturilor omului, astfel că 82% dintre aceștia apreciază că a activa în domeniul promovării drepturilor omului ar trebui să fie o însușire definitorie pentru un bun cetățean.

Figura 4. Percepții cu privire la rolul unui bun cetățean

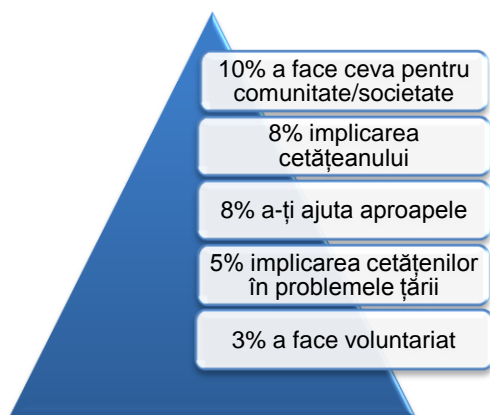

Notă: Procentele din grafic cumulează variantele de răspuns "Total de acord" și "Oarecum de acord".

IMPLICARE CIVICĂ

Aproximativ 40% dintre participanții la studiu nu au putut defini în termeni proprii sintagma "implicare civică", în timp ce alți 8% au oferit o explicație generală, precum "implicarea cetățeanului". Analizând răspunsurile valide rămase constatăm că cele mai multe ilustrează o asociere a implicării civice cu implicarea în problemele societății, comunității, cu oferirea de ajutor persoanelor apropiate și cu implicarea în rezolvarea problemelor la nivel de țară. Aproximativ 3% dintre respondenți sunt de părere că implicarea civică presupune a desfășura activități de voluntariat sau a lua inițiativă, a promova schimbarea în țara noastră. Există un procent de 2% dintre tineri care afirmă că, în momentul de față, în România nu se poate vorbi de implicare civică, întrucât nu există.

Figura 5. Semnificația sintagmei “implicare civică”

Notă: Graficul include doar primele cinci mențiuni. Suma procentelor este mai mare de 100% întrucât un respondent putea acorda mai multe răspunsuri.

VALORI

În cadrul etapei cantitative a studiului, respondenții au ales cele mai importante trei valori după care se ghidează în viață dintr-o listă prestabilită. Luând în considerare doar prima valoare menționată de persoanele intervievate, obținem următoarea ierarhizare: dreptate (17%), libertate (16%), respect (15%). Ierarhia valorilor se modifică atunci când luăm în calcul toate cele trei valori menționate: dreptate (42%), respect (40%), adevăr (38%), libertate (37%). De remarcat că solidaritatea și curajul înregistrează cele mai mici procente în raport cu restul valorilor din listă, atât ca primă mențiune (solidaritate 7%, curaj 4%), cât și din total mențiuni (solidaritate 21%, curaj 29%). Ierarhia valorilor variază în funcție de modalitatea de implicare civică adoptată. Astfel, tinerii care aleg protestul public pentru exprimarea propriilor opinii par a valoriza, în primul rând, dreptatea (17%) și libertatea (17%), apoi respectul (15%), în timp ce tinerii care se implică în comunitate prin prestarea voluntară de servicii valorizează în primul rând libertatea (19%), apoi respectul (17%) și dreptatea (16%).

Figura 6.1 Ierarhia valorilor (prima mențiune)

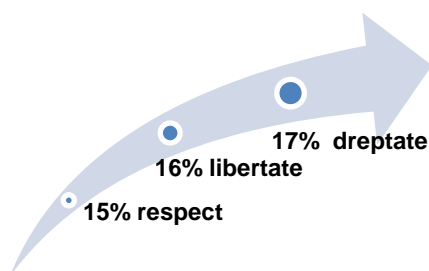
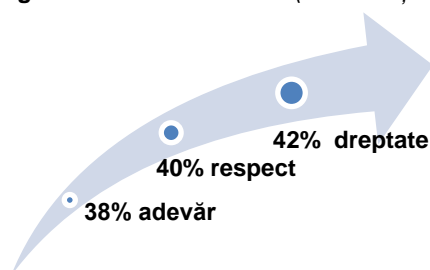

Figura 6.2 Ierarhia valorilor (total mențiuni)

PROTEST

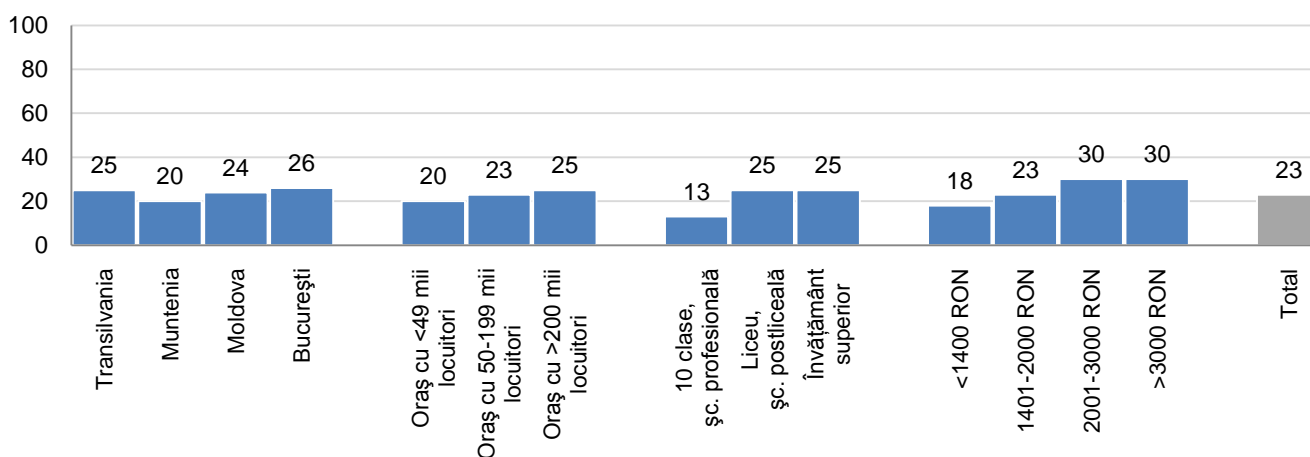
Cei mai mulți tineri sunt de părere că protestul este o formă de exprimare a nemulțumirii, a dezacordului față de anumite lucruri (31%). Aproximativ 9% dintre cei intervievați consideră că exprimarea publică a propriilor opinii

este echivalent cu a te împotrivi, a demonstra că ești împotriva cuiva sau a ceva și 7% asociază această formă de manifestație cu lupta pentru adevăr, dreptate.

89% dintre tinerii intervievați cred că, în prezent, există lucruri împotriva cărora ar trebui să protestăm și doar 9% împărtășesc o opinie contrară. Discuția cu privire la necesitatea protestului în prezent poate fi înțeleasă adecvat dacă avem în vedere încrederea scăzută pe care tinerii o asociază instituțiilor politice ale statului. Pe fondul acestei încrederi scăzute, tinerii din România asociază o importanță crescută unui protest care vizează în primul rând conducerea țării (Guvern, Parlament, Președinție).

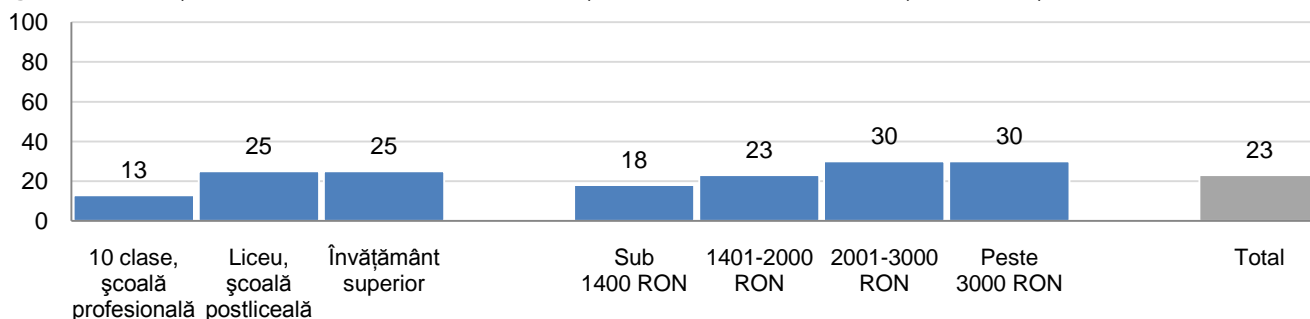
Nu putem identifica diferențe semnificative din punct de vedere statistic⁷ între categoriile sociale delimitate în funcție de regiunile istorico-geografice sau de mărimea localității în ceea ce privește participarea la acțiuni publice de protest (Figura 7).

Figura 7. Distribuția persoanelor care au participat la acțiuni publice de protest în funcție de regiune și mărimea localității

Nici educația sau venitul nu conturează o delimitare clară a participării la acțiuni publice de protest, însă par a marca o tendință în rândul non-protestatarilor. Astfel, o probabilitate mai mică de a participa la astfel de acțiuni se înregistrează în rândul tinerilor care nu au absolvit încă o formă medie sau superioară de învățământ, sau care au venituri reduse (doar 13% din cei cu 10 clase/ școală profesională și 18% dintre cei cu venit sub 1400 RON pe gospodărie au participat la acțiuni publice de protest). Cu toate acestea, tinerii provenind din gospodării cu un venit mediu sau ridicat (peste 2000 RON pe gospodărie) sunt mai predispuși să participe la proteste publice, poate și pentru că, de multe ori, revendicările lor nu au legătură cu domeniul financiar. În cazul de față, cei mai mulți tineri protestatari au participat la acțiuni studentești destinate să obțină o rezolvare a problemelor legate de bursele studenților, de numărul de locuri din cămine sau într-un sens mai general, proteste orientate împotriva sistemului de învățământ sau împotriva legii educației.

⁷ Aceste limite ale conturării unor profiluri în funcție de variabilele socio-demografice menționate provin și din faptul că eșantionul nu a fost proiectat astfel încât să asigure un subeșantion reprezentativ pentru persoanele care au participat la acțiuni de protest, suficient de mare încât să permită analize statistice detaliate.

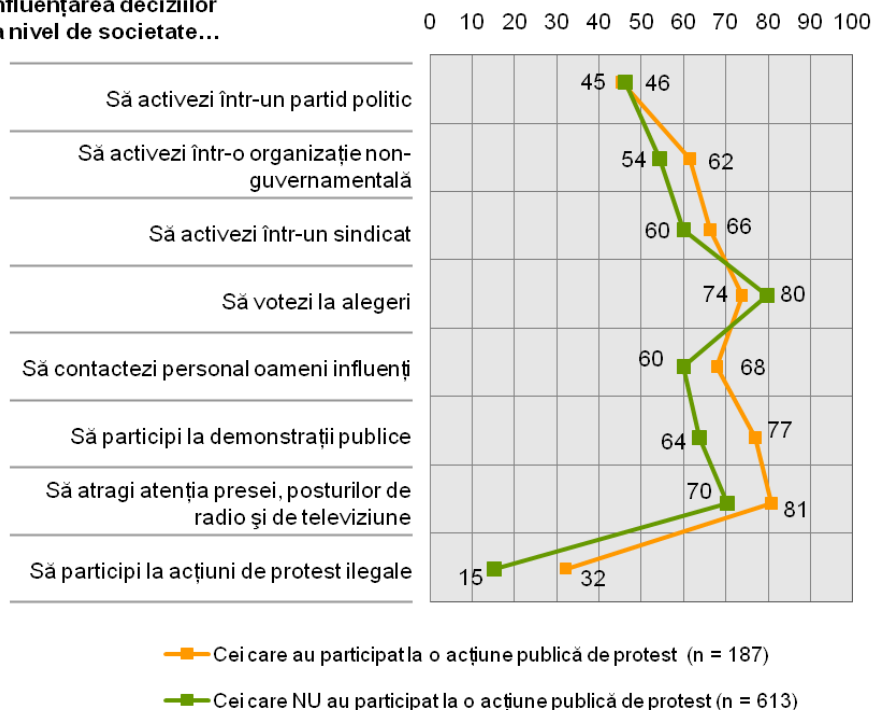
Figura 8. Distribuția persoanelor care au participat la acțiuni publice de protest în funcție de educație și venit pe gospodărie.

Marșurile și mitingurile stradale (63%), precum și grevele (52%) sunt considerate modalitățile de protest cele mai eficiente. Această părere este răspândită mai degrabă în rândul respondenților care au luat parte la acțiuni publice de protest.

În ceea ce privește influențarea deciziilor care vizează întreaga societate, exprimarea opțiunii de vot la alegeri (78% din total eșantion), atragerea atenției mass-media (73%) și participarea la demonstrații publice (67%) sunt considerate modalitățile cele mai eficiente. Topul rămâne neschimbat în cazul persoanelor care au luat parte la acțiuni publice de protest, dar ierarhia se modifică, înclinându-se ușor în defavoarea dimensiunii politice. Astfel, 81% dintre persoanele care au participat la proteste sunt de părere că atragerea mass-media poate influența în mod eficient deciziile luate la nivel de societate. Următorul factor de influență este participarea la demonstrații publice, menționat de 77% dintre tinerii intervievați. Pe locul al treilea se situează acțiunea de vot care cumulează 74% din opiniile exprimate.

Figura 9. Percepții cu privire la influențarea deciziilor la nivel de societate în rândul tinerilor care au participat/ nu au participat la acțiuni publice de protest

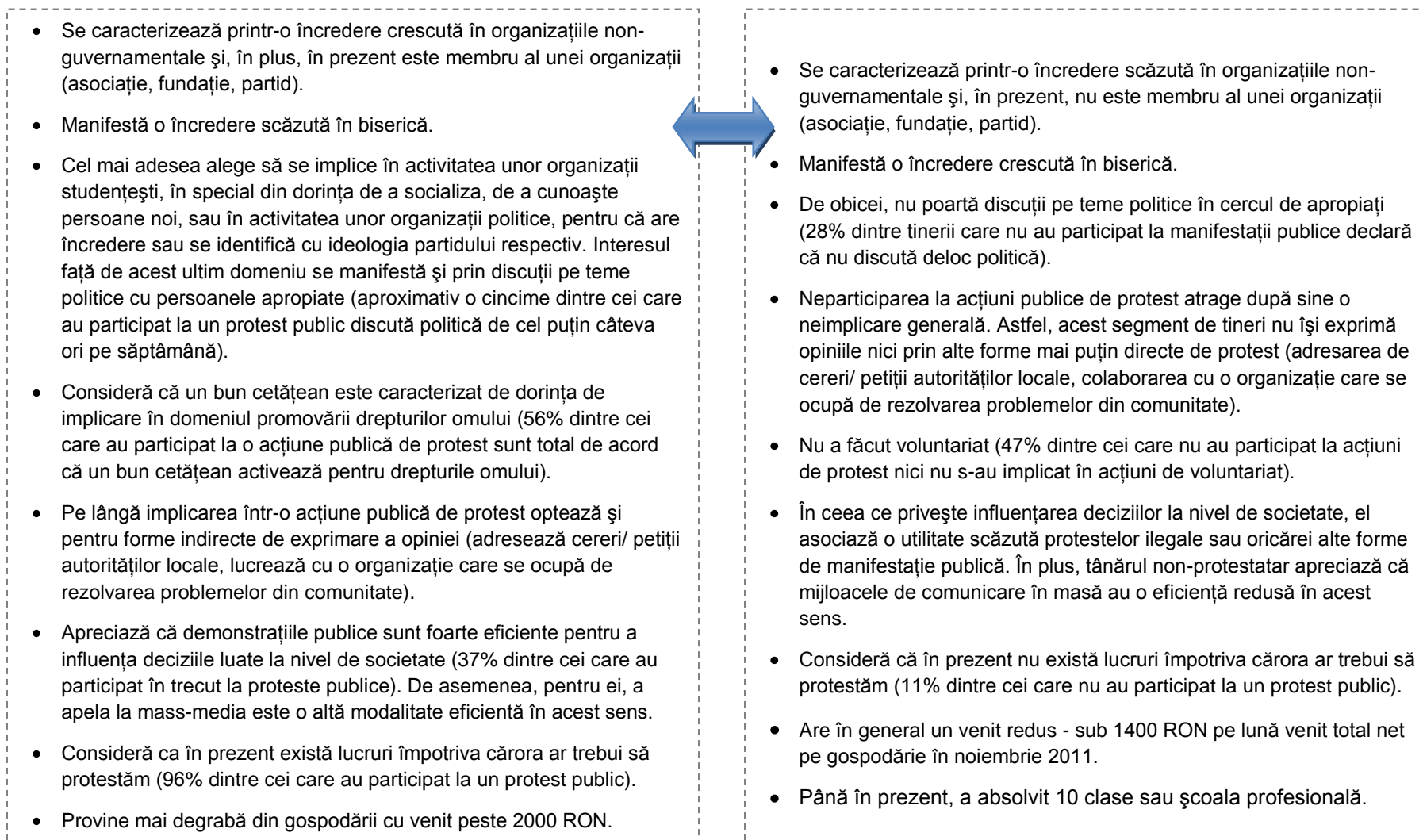
Influențarea deciziilor la nivel de societate...

Notă: Procentele din grafic cumulează variantele de răspuns "Foarte eficientă" și "Oarecum eficientă".

De remarcat că, la nivelul eșantionului total, ponderea persoanelor care consideră că participarea la acțiuni de protest ilegale este eficientă în influențarea deciziilor este de 19%. În rândul celor care au participat deja la acțiuni de protest, ponderea este semnificativ mai mare. Astfel, 32% dintre persoanele care au fost implicate în acțiuni publice de protest sunt de părere că participarea la proteste ilegale este o modalitate eficientă de a influența deciziile luate la nivel de societate.

Figura 10. Profilul tânărului protestatar ~ Profilul tânărului non-protestatar⁸

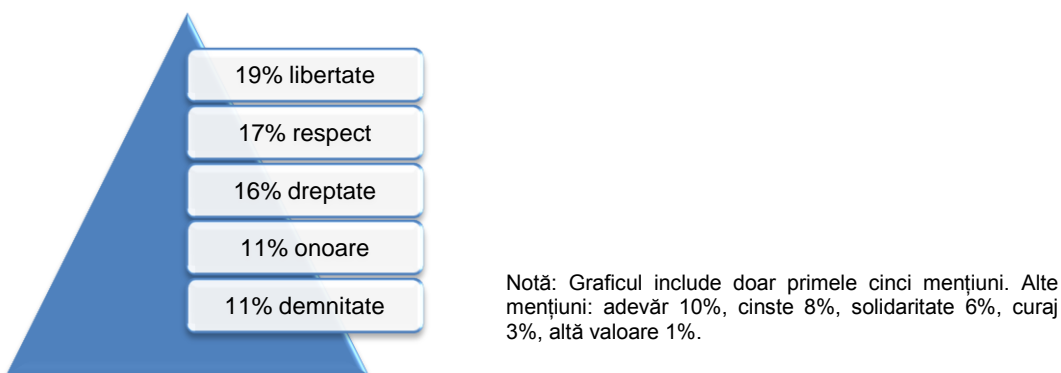
⁸ Profilul protestatarului a fost construit pe baza itemului "Vreodată dumneavoastră personal ați participat la o acțiune publică de protest (manifestație de stradă, miting, grevă, marș)", cu ajutorul testului Chi-pătrat, prin analiza reziduurilor standardizate ajustate (analiză de contingență).

STRUCTURI DE ASOCIERE

Comparativ cu democrațiile mai vechi din Europa, România încă se situează pe un loc inferior atunci când vine vorba de implicarea civică, procentul adesea menționat în acest sens fiind sub 10%⁹. Totuși, trebuie amintit faptul că în rândul tinerilor se constată o modificare pozitivă a implicării sociale. Astfel, aproximativ jumătate din cei intervievați au afirmat că până în momentul de față au participat la acțiuni de voluntariat.

Tinerii voluntari se caracterizează, în primul rând, printr-o încredere ridicată în organizațiile non-guvernamentale. Totodată, ei par a acorda o importanță crescută unor valori precum libertate (19%), respect (17%) și dreptate (16%), subvalorizând alte însușiri, de cele mai multe ori asociate cu implicarea civică, și anume solidaritatea (6%) și curajul (3%). În ceea ce privește implicarea la nivel de comunitate, societate, ei nu resping posibilitatea exprimării prin proteste publice sau semnare de petiții.

Figura 11. *Principalele valori după care se ghidează tinerii voluntari*

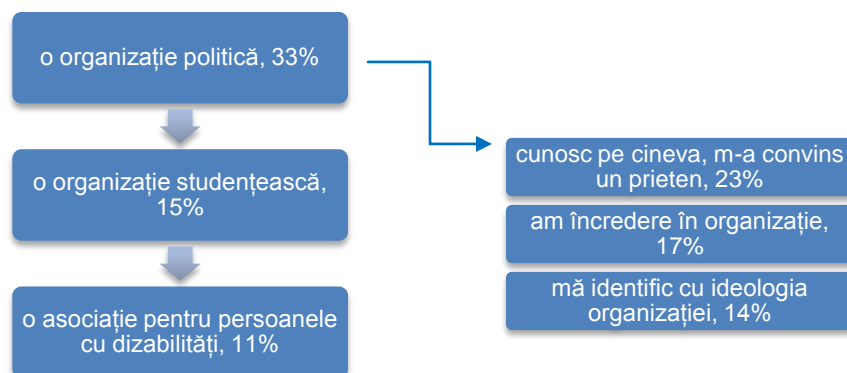
13% dintre tinerii intervievați sunt în prezent membri ai unei organizații (asociație, partid), cei mai mulți dintre aceștia având la momentul actual statut de elev, student. Organizațiile menționate de tineri sunt partidele politice (33%), organizații studențești (15%) sau ONG-uri cu diferite obiecte de activitate (pentru persoane cu dizabilități, pentru protecția mediului, a animalelor etc.). În ceea ce privește apartenența la o organizație politică, cei mai mulți declară că sunt înscrși în PNL (31%), 20% susțin că sunt membri în PSD și 17% în PDL.

Motivele cele mai des invocate de tinerii care se înscriu în astfel de organizații sunt dorința de a ajuta (15%) și recomandarea unui prieten (11%). Încrederea în organizație (8%) și în ideologia propusă de aceasta (7%) reprezintă de asemenea motive importante pentru care tinerii se înscriu în organizații.

⁹ Sursa de informații World Values Survey, 1998-2007.

Tipul de organizație și motivele pentru care au optat pentru organizația respectivă sunt ilustrate în graficul de mai jos.

Figura 12. Principalele organizații în care activează tinerii și motivele pentru care s-au înscris în organizații¹⁰

Notă: Graficul include doar primele trei mențiuni. Alte organizații menționate, cu mai mult de 5% mențiuni: o organizație pentru protecția mediului (9%), o asociație pentru protecția animalelor (6%), o asociație profesională (5%).

SURSE DE INFORMARE

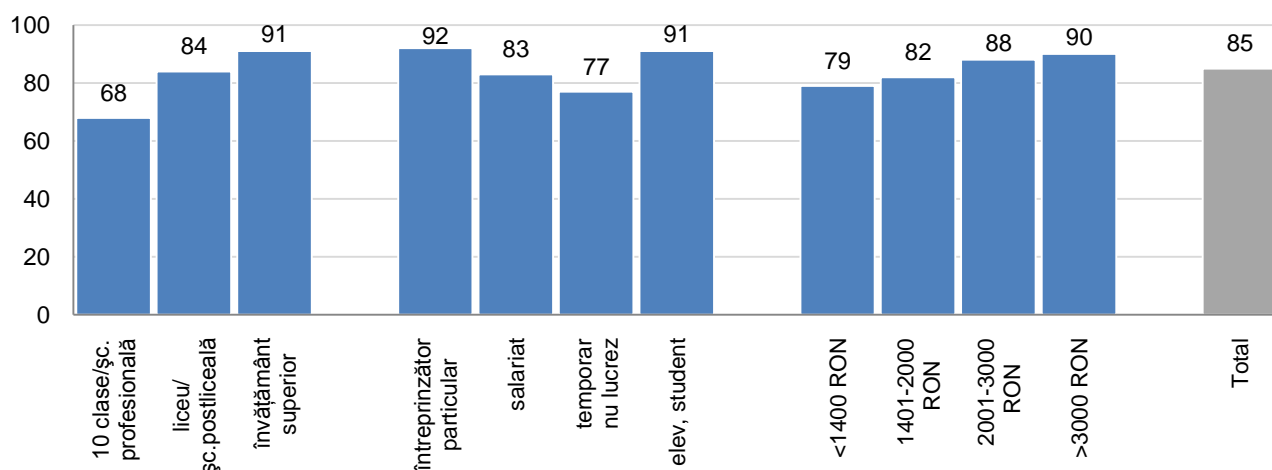
În rândul populației cu vârsta cuprinsă între 18 și 29 de ani, internetul este sursa de informare cel mai frecvent folosită. 85% dintre persoanele intervievate au declarat că accesează internetul zilnic. Pe locurile doi și trei se situează televiziunea - 65% dintre respondenți se uită zilnic la televizor - și respectiv radioul care cumulează 57% dintre mențiuni.

În ceea ce privește consumul de internet, cele mai mari diferențe între categoriile sociale sunt delimitate de variabilele nivel de educație și statut ocupațional. Astfel, cei care accesează internetul zilnic sunt mai degrabă tineri care au absolvit o formă de învățământ superior sau care în prezent au statut de elevi/studenți (91% dintre elevii/studenții intervievați au spus că accesează internetul zilnic). De asemenea, o creștere semnificativă față de media din total eșantion se înregistrează în rândul tinerilor provenind din gospodării cu venit ridicat, astfel că aproximativ 90% dintre tinerii cu un venit pe gospodărie de peste 3000 RON accesează internetul zilnic.

Dintre cei care utilizează internetul, cei mai mulți o fac pentru platforme de comunicare precum Facebook, Hi5, Yahoo Messenger. 52% dintre cei care accesează internetul apelează zilnic la platformele de comunicare online, iar 39% scriu pe un blog sau pe un forum de discuții de cel puțin câteva ori pe săptămână.

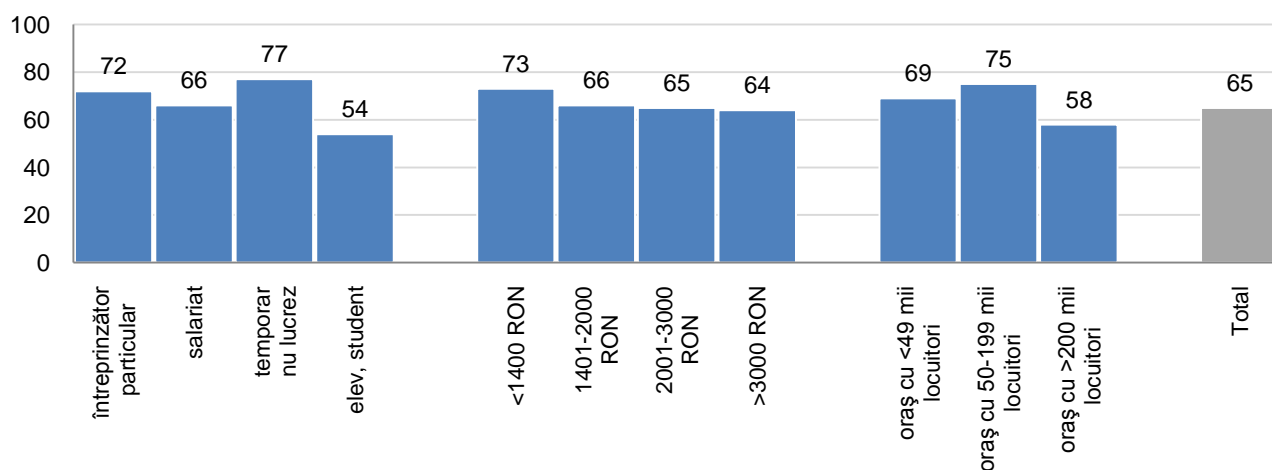
¹⁰ Întrebare cu răspuns deschis.

Figura 13. Distribuția persoanelor care utilizează internetul zilnic, în funcție de variabilele educație, ocupație și venit.

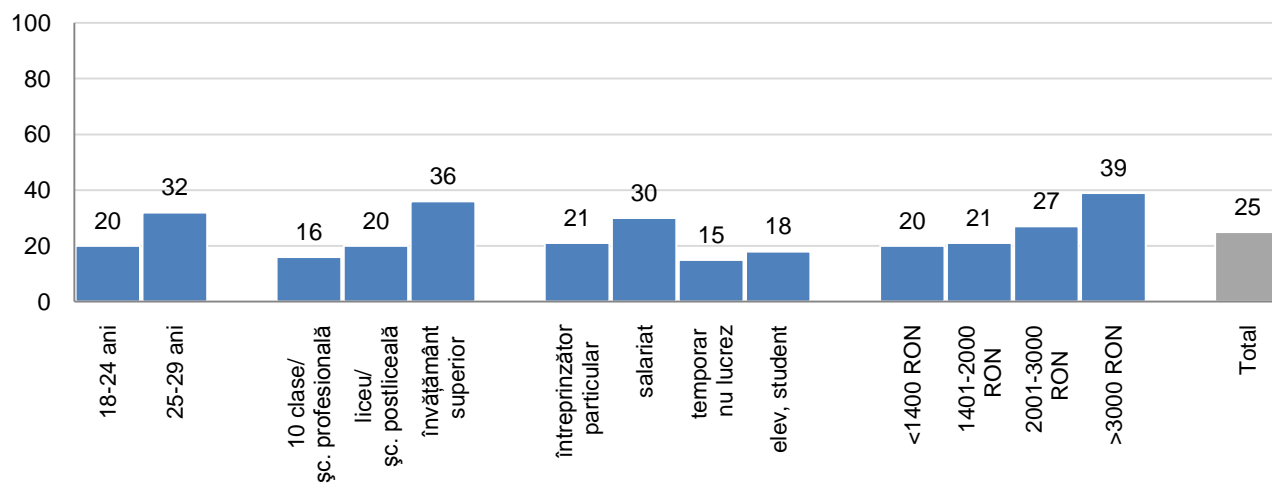
Infrastructura necesară accesului la informațiile provenite prin televiziune este deosebit de bine dezvoltată în mediul urban. 65% dintre participanții la studiu au afirmat că se uită zilnic la televizor. Consumul de televiziune, așa cum reiese din rezultatele studiului, diferă între categoriile sociale pe care le putem delimita după statutul ocupațional, venit și mediu de rezidență. Regăsim mai mulți respondenți cu un consum ridicat de televiziune în rândul persoanelor care în momentul de față nu lucrează, care au un venit scăzut (sub 1400 RON pe gospodărie) și care locuiesc în orașe medii, cu 50-199 mii locuitori. Consumul de televiziune cunoaște o scădere temperată în rândul tinerilor din București comparativ cu întregul eșantion (58% față de 65% raportat la total eșantion).

Figura 14. Distribuția persoanelor care se uită la televizor zilnic, în funcție de variabilele statutul ocupațional, venit și mediu de rezidență.

Presa scrisă este cea mai puțin utilizată sursă de informații în rândul tinerilor, un sfert dintre cei intervievați declarând că citesc zilnic ziare. Totuși, un consum mai crescut de presă scrisă se înregistrează în rândul tinerilor care au peste 25 ani, a persoanelor care au absolvit o formă de învățământ superior, a celor care în prezent lucrează și au un venit ridicat.

Figura 15. Distribuția persoanelor care citesc ziare zilnic, în funcție de variabilele vârstă, educație, ocupație și venit.

CONCLUZII

Valori etice și morale

Studiul calitativ a realizat decupajul valorilor declarate spontan: sinceritate, loialitate, integritate și libertate – valori asociate dezvoltării personale și relațiilor inter-personale.

Totodată, ancheta pe bază de chestionar a realizat ierarhizarea valorilor prin intermediul unei întrebări semiînchise. Cele mai importante valori identificate de tineri sunt dreptatea, respectul și adevărul, însă în rândul tinerilor implicați în acțiuni de voluntariat se poate observa o modificare a ierarhiei valorilor. Astfel, acest segment din populație pare a valoriza, în primul rând, libertatea, apoi respectul și dreptatea. Demn de menționat ar fi faptul că tinerii asociază o importanță redusă unor valori cel mai adesea cuplate cu diverse forme de implicare civică, precum solidaritatea și curajul.

Așadar, tinerii (indiferent de profesie și statut educațional) sunt atașați mai degrabă valorilor care ghidează comportamentul în grupul primar (grupul de apartenență). **Totuși, din memoria socială că nu a dispărut ideea de justiție și respect, alături de adevăr și libertate, ceea ce indică faptul că există o bază de receptivitate a unei acțiuni sociale care urmărește aceste valori.**

Încrederea în cadrul instituțional

În rândul tinerilor intervievați se păstrează tendința generală de pesimism în raport cu evoluția țării și de neîncredere față de instituțiile din domeniul politicului. Se poate spune că această neîncredere asociată instituțiilor politice ale statului atrage după sine un interes scăzut față de domeniul politic în general. Tinerii se declară într-o mică măsură interesați de subiecte politice și de dezbaterile unor astfel de subiecte în cercul de apropiați, atribuie o importanță redusă informării cu privire la domeniul politic sau înscrierii într-un partid. Pe de altă parte, ei asociază **organizațiilor non-guvernamentale un capital de încredere mai mare**; predispuși în acest sens fiind cei care provin din gospodării cu un venit ridicat, care în prezent au statut de student sau care au absolvit o formă de învățământ superior. **Am putea spune că acest segment din populație constituie un potențial ce ar putea fi ulterior valorificat în raport cu implicarea civică.**

Pe fondul unei încrederi crescute asociate organizațiilor non-guvernamentale, studiul cantitativ arată că aproximativ un sfert din tinerii intervievați sunt în prezent membrii unei organizații, și aproape jumătate au fost implicați sau încă sunt implicați în acțiuni de voluntariat. Privitor la motivele care stau la baza opțiunii de înscriere într-o organizație putem aminti dorința de a ajuta și recomandarea unei cunoștințe. Un alt motiv îl constituie dorința de implicare în anumite proiecte, dar aceasta poate izvorî dintr-un comportament pur formal, (beneficiul la CV) după cum a relevat studiul calitativ. Motivația ideologică sau susținerea unor valori apar mai rar. **Totuși, în rândul tinerilor implicați în acțiuni publice de protest se remarcă o tendință de a-și motiva apartenența la o organizație prin identificarea cu ideologia organizației respective.**

De asemenea, prezența dorinței de dezvoltare personală pe lista motivelor pentru care tânărul se înscrie într-o organizație este un fapt important. **O organizație care își trece în mod explicit între scopurile sale dezvoltarea personală a membrilor săi poate deveni atractivă pentru tineri.**

Dintre sursele de informare utilizate frecvent, internetul pare a avea cel mai ridicat nivel de penetrare în rândul populației sub 30 de ani. Prin urmare, în ceea ce privește rețeaua socială on-line, mai mult de jumătate din tinerii utilizatori de internet accesează zilnic Hi5, Facebook, Yahoo Messenger, Skype sau platforme similare. Acest fapt arată că **propagarea unor idei se poate face mai ușor on-line, prin metoda bulgărelui de zăpadă.**

Rețeaua socială

Pe de altă parte, discuțiile în profunzime au relevat faptul că majoritatea tinerilor (îndeosebi cei cu studii superioare sau studenți) se sprijină foarte mult în deciziile lor de viață pe cercul familial și caută sprijinul, aproape exclusiv, în familie. Coroborând acest fapt social cu lipsa încrederii în cea mai mare parte a actorilor politici și instituționali ai societății, precum și cu lipsa unei motivații înalte atunci când tânărul se înscrie într-o organizație, obținem imaginea unei rețele sociale care nu facilitează propagarea unor comportamente civice. **Efecte concrete de facilitare a acestor comportamente pot avea rețelele sociale on line și organizațiile non-guvernamentale.**

Atitudini față de protest

Atât ancheta cantitativă, cât și cea calitativă atestă faptul că protestul este asociat în principal cu nemulțumirea. Alte asocieri sunt revoluția sau lupta pentru adevăr. Cercetarea calitativă a relevat și unele asocieri cu conotație negativă – dezordine, violențe. În plus, cei mai mulți tineri cred că, în prezent, există lucruri împotriva cărora ar trebui să protestăm, iar, pe fondul unei încrederi scăzute în instituțiile politice ale statului, ei tind să asociază o importanță crescută unui protest care vizează în primul rând conducerea țării (Guvern, Parlament, Președinție).

Tinerii nu par a internaliza comportamentul de afirmare a nemulțumirii prin protest. O importantă majoritate a persoanelor intervievate (în ambele anchete) nu a participat niciodată la acțiuni de protest și își motivează neparticiparea prin „lipsa prilejului” și „inutilitatea” sau „ineficiența” unor astfel de acțiuni.

Se pare că tânărul din societatea contemporană, aflat cu precădere în rețeaua socială a familiei și nu a grupului de egali, adoptă comportamentele sociale dezirabile în această celulă socială. **Nu este o surpriză faptul că protestul este apreciat implicit ca o situație de risc fizic sau social, după cum arată cercetarea calitativă.**

Există totuși teme sau idei pentru susținerea cărora tinerii intervievați consideră că ar merita să participe la proteste. Acestea sunt recuperarea unor drepturi considerate încălcate (alocații, burse, salarii – i.e. merită să

protesteze pentru restabilirea corectă a retribuiri muncii, după tăierile salariale practicate în 2010 - dreptul la sănătate, la educație etc.), dar și chestiuni referitoare la politica economică sau la combaterea corupției.

Studiul cantitativ relevă că, în ceea ce privește implicarea civică, protestatarul pare a se diferenția oarecum de restul tinerilor din generația sa. **Astfel, tânărul care în trecut a participat la acțiuni publice de protest este mai interesat de politică, discută despre acest subiect cu persoanele apropiate și cel mai probabil în prezent este membru al unei organizații.** În plus, un tânăr care în trecut a ales să își manifeste public opinia este mai predispus să apeleze și la forme indirecte de protest (adreasează cereri/petiții autorităților locale, lucrează cu o organizație care se ocupă de rezolvarea problemelor din comunitate), precum și să considere că în prezent, în România, există lucruri pentru care ar trebui să protestăm. Altfel spus, este o persoană care crede în eficiența unei forme directe de protest, însă totodată nu exclude alte forme mai puțin directe de exprimare a opiniei și, în plus, prezintă disponibilitate de a se implica și pe viitor în acțiuni de protest, de orice natură.

Pe de altă parte, tânărul care nu a participat la acțiuni de protest se caracterizează printr-un atașament redus față de societatea civilă, astfel încât manifestă o încredere scăzută în raport cu organizațiile non-guvernamentale și, cel mai probabil, nu este implicat în acțiuni de voluntariat. El nu vede o utilitate în exprimarea opiniilor prin forme de protest public și nu consideră că, în prezent, există lucruri împotriva cărora ar merita să protestăm.

Leadership și implicare civică

Cercetarea calitativă a evidențiat rolul important al liderului în cazul activităților de implicare civică în general și al celor de implicare în acțiuni de protest în special.

Portretul liderului este creionat de tineri cu precădere prin **fermitate, tărie și carismă**. Liderul este neapărat un om cu viziune, capabil de acte de într-ajutorare și „lovit direct de problemă” – **garanția credibilității sale**.

Așadar, în ceea ce privește crearea unei culturi politice participative în rândul tinerilor, cercetarea de față demonstrează că există doi piloni de sprijin: **încrederea în organizații non-guvernamentale și socializarea pe internet**. Am arătat că există un **factor de facilitare a implicării civice, deocamdată insuficient exploatat: intensificarea socializării pe teme social-politice în organizațiile studentești sau în alte organizații**. Dacă, pe viitor, membrii acestor organizații vor vehicula între ei idei politice, atunci vor exista și premisele ca ei să își unească eforturile pentru a susține un proiect politic comun.